

Verslag van een openbaar verhoor

De parlementaire enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening heeft op 22 september 2023 **de heer Dikmans** als getuige gehoord.

Voorzitter: Belhaj

Griffier: Sjerp

Aanwezige leden van de commissie: Aartsen, Azarkan, Belhaj, Maatoug, Van Nispen, Van Raan, Sylvana Simons en Slootweg.

Aanvang 13.15 uur.

De **voorzitter**:

Ik verzoek de griffier om de volgende getuige van vandaag, de heer Dikmans, naar binnen te leiden.

(De heer Dikmans wordt binnengeleid door de griffier.)

De **voorzitter**:

Welkom, meneer Dikmans. U wordt vandaag gehoord als getuige. Dit verhoor vindt plaats onder ede. U heeft ervoor gekozen de belofte af te leggen. Ik verzoek u met de belofte te bevestigen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen.

(In handen van de voorzitter legt de heer Dikmans de belofte af.)

De **voorzitter**:

Dan staat u nu onder ede en mag u plaatsnemen.

Goedemiddag, meneer Dikmans. Ditmaal heet ik u van harte welkom namens de hele enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening.

Ik wil u vragen om tijdens het verhoor uw microfoon aan te laten staan. Dit verhoor zal worden afgenomen door de leden Simons en Azarkan. Voordat we gaan beginnen, wil ik aan u vragen of de gang van zaken duidelijk is.

De heer **Dikmans**:

Ja, die is duidelijk. Dank je wel.

De voorzitter:

Dan stel ik voor dat we gaan beginnen. Ik geef het woord aan de eerste vragensteller, mevrouw Simons.

Mevrouw Simons:

Dank u wel, voorzitter. Goedemiddag, meneer Dikmans. U was van december 2012 tot juni 2019 directeur Uitvoeringsbeleid en Naleving en later directeur Stelsel en Volksverzekeringen bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Daar hield u zich bezig met het socialezekerheidsstelsel, handhaving en fraudebestrijding. De commissie wil het in dit verhoor met u hebben over uw betrokkenheid bij het fraudebeleid. Om te beginnen wil ik het met u hebben over uw rol als directeur Uitvoeringsbeleid en Naleving bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De directie Uitvoeringsbeleid en Naleving was per oktober 2012 tot stand gekomen na een reorganisatie en u begint daar dan als directeur. Wat was uw rol als directeur Uitvoeringsbeleid en Naleving?

De heer Dikmans:

Die was eigenlijk meteen heel breed. U gaf het zelf al aan: het was een nieuwe directie. Die was op 1 oktober begonnen. De directeur voor mij ging naar uw Kamer toe. Ik was dus eigenlijk ook de eerste directeur. Daarmee was de grootste opgave om ervoor te zorgen dat het gewoon een leuke directie zou worden, waar mensen met plezier werken, waar het ziekteverzuim enorm omlaag zou gaan – dat was aan de hoge kant – en waarin ook goed werk geleverd zou worden. Dat betekent dat mensen gewoon een cultuur moeten voelen waarin ze zeggen wat ze vinden en waarin een vraagstuk van verschillende kanten wordt belicht. Ik denk dat dat mijn grootste opgave was.

Daarnaast was er natuurlijk ook een inhoudelijke opgave. Ik denk ook dat u daar voor een deel op doelt. Die had eigenlijk heel weinig te maken met fraude op dat moment. De grootste opgave die we hadden, was het zogeheten programma Redesign van UWV. Dat was een enorme taakstelling voor het UWV vanuit het kabinet ervoor, maar die moest nog steeds gerealiseerd worden. Het aantal mensen en het aantal locaties van het UWV moesten enorm teruggebracht worden. Het aantal locaties moest van 100 naar 30 gaan. Daarbovenop was een aanvullende taakstelling van 88 miljoen van het nieuwe kabinet gekomen. Daar lag dus heel veel aandacht op, gecombineerd met een grote IT-opgave bij het UWV. Er moest een nieuw pakket komen, werk.nl, waarop je digitaal werk kon zoeken en contact kon

onderhouden met het UWV. En er was een groot veranderprogramma bij de Sociale Verzekeringsbank. Daar lag dus inhoudelijk mijn focus.

Mevrouw **Simons**:

En lag bij al deze deelopdrachten evenveel prioriteit? Of kreeg u nog een opdracht mee om aan bepaalde zaken meer dan wel minder aandacht te besteden?

De heer **Dikmans**:

Ik denk twee opdrachten. De situatie van de directie was relatief complex. Ik had een directeur-generaal. Dat is, zeg maar, de baas aan de ambtelijke kant. Die ging vooral over de inhoud van mijn directie. En ik had ook nog de secretaris-generaal voor de zogeheten eigenaarstaken van de directie. De directeur-generaal wees erop dat het belangrijk was om de directie te vormen op de gebieden die ik als eerste noemde. De secretaris-generaal stipte aan dat de eigenaarsrol geprofessionaliseerd en uitgebreid moest worden. Dat waren dus de twee expliciete opdrachten.

Mevrouw **Simons**:

Kunt u ons dan uitleggen wat überhaupt de definitie van zo'n eigenaarsrol is?

De heer **Dikmans**:

Voordat ik kwam, is er een grote analyse geweest over het UWV van de commissie-Kist. U heeft het daar volgens mij ook in andere verhoren over gehad. Een van de elementen die daaruit naar voren kwam, was het verder versterken van drie afzonderlijke rollen. Je hebt de rol van een opdrachtnemer, zoals het UWV of de Sociale Verzekeringsbank, en de rol van een opdrachtgever. Je zou kunnen zeggen: dat is vaak de dg, de directeur-generaal. Die is gericht op de inhoudelijke opdrachten, bijvoorbeeld wetswijzigingen die u wil. En de eigenaar bewaakt de continuïteit van een organisatie. Je moet dan denken aan ICT en personeelsontwikkeling. Het is altijd mogelijk om het werk sneller te doen, maar dan leef je wel voor een deel je organisatie uit. Een uitvoerder is enorm geneigd om de politieke wens van u te realiseren en de eigenaar is er voor een deel ook voor bescherming.

Mevrouw **Simons**:

Heel duidelijk, dank u wel. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is verantwoordelijk voor de aansturing van zelfstandige bestuursorganen. U noemde ze al: het UWV en de Sociale Verzekeringsbank. We hebben het nu al gehad over het verschil. Als vervolgvraag daarop ben ik

eigenlijk nog even benieuwd waarom het nodig was om die rollen zo in te richten.

De heer **Dikmans**:

U bedoelt de rollen van eigenaar en opdrachtgever?

Mevrouw **Simons**:

Ja.

De heer **Dikmans**:

Ik denk dat dat voor een deel voortkwam uit de aanbevelingen van de commissie-Kist en voor een deel ook uit de opvatting in Den Haag dat het voor de lange termijn van een organisatie gewoon goed is om niet alleen te kijken naar politieke kortetermijnbelangen – de organisaties zijn echt enorm gericht op het mogelijk maken van wensen – maar om er ook voor te zorgen dat er overmorgen ook nog wat kan. De ICT-opgave bij de organisaties was groot. Eigenlijk was het in die periode, in 2012, toen het UWV werk.nl neerzette, nog helemaal niet gebruikelijk om bij bol.com een boek te bestellen. Dus de wijze van neerzetten was echt oefenen, ook voor de overheidsorganisaties. Daar moet je ook een IT-ruimte voor creëren. De eigenaar was er in die zin voor bescherming, maar het was natuurlijk ook de rol van de eigenaar om taakstellingen te realiseren en daarop te letten.

Mevrouw **Simons**:

Dan vindt er in 2015 opnieuw een reorganisatie plaats, ditmaal binnen het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Daar hebben we het over. Welke gevolgen hadden die reorganisaties, respectievelijk in 2012 en 2015, voor de uitvoering van die rollen?

De heer **Dikmans**:

Als u het zo achter elkaar zegt, dan is het wel snel op elkaar. De tweede reorganisatie, in 2015, was ingegeven door een aantal oorzaken. Ten eerste was de directie Samenleving en Integratie overgekomen en onderdeel geworden van het ministerie van Sociale Zaken. Wij streefden er als managementteam van het directoraat naar om de directie Samenleving en Integratie echt integraal onderdeel te maken van het ministerie, zodat het niet als een rondreizend circus een paar jaar later weer naar een ander departement zou gaan. Het was namelijk vaker gebeurd dat die directie weer naar een ander ministerie ging.

Daarnaast hadden we gezien dat de werkbelasting tussen de verschillende directies ongelijk was. We hebben toen besloten om het veel meer te verdelen naar opdrachtnemer, zou je kunnen zeggen. Dus één directie was gericht op de gemeenten, één directie was gericht op de opdrachtverlening van het UWV en één directie was gericht op de Sociale Verzekeringsbank. Die laatste was mijn directie. De Sociale Verzekeringsbank is van die drie uitvoerders de kleinste. Daar hadden we nog een aantal overkoepelende taken bij, zoals handhaving, naleving, gegevensuitwisseling en dergelijke. Ook de eigenaarsrol bleef bij mijn directie. Daar veranderde dus niet zo veel aan.

Mevrouw **Simons**:

Dank u wel. Ik geef voor nu even het woord aan mijn collega, de heer Azarkan.

De heer **Azarkan**:

Dank, mevrouw Simons. Meneer Dikmans, op 1 januari 2013 treedt de Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid SZW-wetgeving, ook wel "de fraudewet" genoemd, in werking. Met deze wet werd een harder fraudebeleid of een hardere aanpak beoogd. Fraude mocht niet lonen. Op welke wijze is de directie Uitvoeringsbeleid en Naleving betrokken bij de fraudewet?

De heer **Dikmans**:

Ik prefereer zelf de officiële naam, de Wet aanscherping. Dat komt eigenlijk omdat je met de term "fraudewet" suggereert dat het altijd om fraude zou gaan. Maar daar komen we ongetwijfeld nog over te spreken. De directie van mij was verantwoordelijk voor de invoering van de fraudewet. Ik was gekomen op 3 december; dat was mijn eerste werkdag. Op 1 februari werd de fraudewet van kracht. We waren dus verantwoordelijk voor een goede uitvoering bij de uitvoerders.

De heer **Azarkan**:

Hoe is dan die wisselwerking tussen u en de uitvoerders? Wat gebeurt er dan naar aanleiding van die fraudewet? Wat gaat u dan doen?

De heer **Dikmans**:

Er gebeurde eigenlijk al meteen heel veel, maar in principe is de werkverdeling relatief eenvoudig. De wetgever maakt een wet, het departement probeert ervoor te zorgen dat die wet wordt uitgevoerd en de uitvoerders zelf bepalen hoe ze dat het beste kunnen doen. De Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid is een wet die vrij duidelijk is

geformuleerd met relatief weinig ruimte voor de uitvoering. Daardoor hadden we dus al meteen in het allereerste bestuurlijke overleg dat ik had – dat was in de tweede week van december met het UWV – ... Dat was mijn eerste bestuurlijke overleg, maar ik denk zelfs dat het ook het eerste bestuurlijke overleg was van de minister die toen ook net begonnen was, de heer Asscher. De wensen van het UWV rond de fraudewet waren daarbij al meteen een onderwerp. Dit heeft dus vanaf het begin gespeeld. De opgave voor mijn directie was ervoor zorgen dat de wet wordt uitgevoerd. Dan krijg je natuurlijk wel altijd een gesprek met de uitvoering als die op problemen stuit. Het UWV gaf dat dus al aan voordat de wet was ingegaan. Zij gaven in het bestuurlijk overleg aan dat ze het verzoek hadden en de mogelijkheid wilden hebben om niet meer te komen tot het opleggen van een minimumboete van €150. Daar is het dus meteen in het begin over gegaan. Dan adviseert mijn directie de minister hoe daarin te handelen.

De heer **Azarkan:**

Als ik het goed samenvat, dan zegt u: die wet ging weliswaar in – ik was zelf nieuw – maar er lagen al signalen; het UWV gaf al aan dat het eigenlijk te weinig ruimte had gekregen om bijvoorbeeld een lagere boete op te leggen dan de minimumboete van €150 en dat vonden ze problematisch.

De heer **Dikmans:**

Ik dacht dat ik andere woorden gebruikte dan u.

De heer **Azarkan:**

Ja, nee. Dat is zeker.

De heer **Dikmans:**

Ik probeer het, als u het goedvindt, even in mijn woorden. Ik was niet betrokken bij de voorbereidingen van de totstandkoming van de fraudewet, dus ik vind het ingewikkeld om daar iets over te zeggen. Ik was daar gewoon niet bij en dan zit ik mensen na te papegaaien. In het allereerste bestuurlijke overleg, dus nog voor de wet was ingegaan, gaf UWV aan dat zij graag de mogelijkheid wilden hebben om geen minimumboete op te leggen, de minimumboete van €150. Daar hebben wij naar gekeken en wij zagen in de wet geen mogelijkheden om dat verzoek te honoreren.

De heer **Azarkan:**

Helder.

De heer **Dikmans**:

Op 1 januari is de wet ingegaan. Vanaf dat moment komen er langzamerhand signalen vanuit de uitvoering. Dat is niet de eerste maand. Dat duurt enige tijd. Ik kan me wel heel goed herinneren dat wij – "wij" is in dit geval minister Asscher en ik – al in de maand januari, denk ik, dus relatief snel na het bestuurlijke overleg, met elkaar gesproken hebben over de fraudewet, in uw terminologie, en hoe we daar nou mee om moesten gaan. Het beeld van de minister en ook mijn eigen beeld was dat de wet relatief streng zou kunnen uitpakken voor mensen die een kleine fout maken, een vergissing maken, misschien niet de regelgeving en de complexiteit van de wet even goed beheersen. Tegelijkertijd was de inkt nog niet opgedroogd en lag er een ongelofelijke politieke meerderheid die de fraudewet had ondersteund. Het is zelfs zo dat toen het kabinet gevallen was in maart van 2012, de Kamer de fraudewet niet controversieel heeft verklaard. Dat is ook een teken dat er een relatief breed draagvlak was. Wij hebben toen met elkaar gewisseld dat we vooral heel goed gingen monitoren hoe de wet in de praktijk zou uitwerken en dat we daar snel ... Iedereen heeft natuurlijk een eigen definitie van "snel", maar in Haagse termen is na een jaar na invoering van een wet een tussenstand opnemen lichtsnelheid. Wij hebben na een jaar gekeken en de Kamer geïnformeerd over hoe de wet in de praktijk uitwerkte.

De heer **Azarkan**:

Dank voor deze uitgebreide toelichting op de samenvatting die niet geheel datgene vertelde wat u gezegd had. En als u zegt "een ongelofelijke meerderheid", dan heeft u het erover dat er 103 stemmen voor waren en 47 tegen, als ik het even goed heb.

De heer **Dikmans**:

In de Tweede Kamer. Correct, ja. Van GroenLinks tot VVD.

De heer **Azarkan**:

Als directeur Uitvoeringsbeleid en Naleving was u aanwezig bij de bestuurlijke overleggen tussen SZW en het UWV. Bij deze overleggen waren namens het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid onder andere minister Asscher aanwezig en namens het UWV de voorzitter van de raad van bestuur van het UWV, de heer Bruins.

De heer **Dikmans**:

Correct.

De heer **Azarkan**:

De bestuurlijke overleggen zijn structureel elk kwartaal ingepland. Gingen die overleggen altijd door?

De heer **Dikmans**:

In mijn herinnering gingen ze niet altijd door, maar ik heb geen overzicht nu van welke niet doorgingen en welke wel. Ik weet dat mijn eerste bestuurlijke overleg in december was. Het tweede bestuurlijke overleg was in maart en toen hebben wij opnieuw gesproken over de fraudewet. Ik heb niet in mijn voorbereiding gekeken naar alle bestuurlijke overleggen met het UWV.

De heer **Azarkan**:

U hebt het niet geturfd?

De heer **Dikmans**:

Ik heb niet geturfd.

De heer **Azarkan**:

Dat was ook niet de vraag. Kwam het nou wel voor dat er een bestuurlijk overleg werd gevoerd zonder aanwezigheid van de minister?

De heer **Dikmans**:

Dat is ongetwijfeld een enkele keer gebeurd, maar ik heb daar geen ...

De heer **Azarkan**:

Nee. Welke terugkoppeling gaf het UWV in de bestuurlijke overleggen over de uitvoering van de fraudewet?

De heer **Dikmans**:

Ehm ... In maart 2013, dus in het tweede bestuurlijke overleg, hebben we opnieuw gesproken over de fraudewet en heeft het UWV een aantal voorbeelden gegeven van hoe de fraudewet in de praktijk zou kunnen uitwerken. Ze hebben toen ook met ons het gesprek gevoerd over of het mogelijk was dat bij mensen die zich zelf meldden bij UWV nadat ze hun uitkering hadden ontvangen, geen sprake hoefde te zijn van het opleggen van een boete.

De heer **Azarkan**:

Dat zijn de zogenoemde zelfmelders. Ik onderbreek u heel even, want we komen straks nog uitgebreid op die casus. Het ging me meer in het

algemeen over signalen. U geeft aan dat dit een signaal was. Kwamen er nog andere bevindingen aan bod?

De heer **Dikmans**:

Ja, vaak wordt er dan casuïstiek aangedragen, bijvoorbeeld dat iemand een uitkering ontvangt terwijl hij eigenlijk al werk gevonden heeft. Je bent verplicht om het onverwijld, zoals dat heet, binnen zeven dagen bij UWV door te geven als er een omstandigheid verandert in jouw situatie die effect heeft op je uitkering, om dat zelfstandig te melden. Als je dat niet doet, dan ben je volgens de wet in overtreding. Dan moet je het bedrag dat je te veel hebt ontvangen, terugbetalen. Daarbovenop komt een boete. Daar zijn een aantal voorbeelden van aangereikt: iemand die een loonbriefje ontvangt en tegelijkertijd de uitkering van UWV overgemaakt heeft gekregen, denkt "shit", belt het UWV en zegt: sorry, ik ben het vergeten op te zeggen. Dat zijn voorbeelden die werden aangedragen. Ik weet dat in het bestuurlijk overleg en ook in de andere overleggen voorbeelden zijn aangedragen. Met name in het overleg met de dg zijn altijd heel veel voorbeelden op tafel gekomen.

De heer **Azarkan**:

Kwamen er vanuit UWV ook signalen die specifiek toezagen op de mogelijkheid om dan de verwijtbaarheid te toetsen? Was dat de kern?

De heer **Dikmans**:

Nee, het UWV heeft met name aandacht besteed aan de minimumboetes en aan de situatie waarin mensen er zelf achter komen dat ze zijn vergeten om iets te melden, wat u net "zelfmelders" noemde. Daar is met name aandacht voor gevraagd. Ongetwijfeld is het in de veelheid van voorbeelden ook gegaan over de mate van verwijtbaarheid, maar daar is het gesprek niet echt uitgebreid over gegaan.

De heer **Azarkan**:

Welke terugkoppeling gaf UWV over de gevolgen van de fraudewet voor de uitkeringsgerechtigden, over wat nou betekende voor hun cliënten?

De heer **Dikmans**:

Dat deed het UWV bij ons op meerdere plekken. Dat heeft UWV overigens ook richting uw Kamer gedaan in een werkbezoek van uw Kamer. Uit mijn hoofd is dat in april geweest. In het eerste kwartaal is het aantal signalen nog relatief beperkt, maar wat wel naar voren kwam, is de mate van proportionaliteit van de boete. Dus mensen die een relatief klein voordeel

hadden gehad ... Iedereen die in overtreding is, heeft een uitkering ontvangen waar die volgens de regels niet geheel recht op had. Dat kon er wel toe leiden dat er een verschil was van een paar tientjes en dat je dan een boete kreeg opgelegd van €150. Of dat een bepaalde situatie zich heel erg lang had voorgedaan ... Stel dat de periode tussen het feit dat u een uitkering ontvangt en een inkomen vier maanden is. Dat kan niet, door gegevenskoppelingen, maar stel dat dat zo zou zijn. Dan heb je dus een veel groter bevoordelingsbedrag en dan krijg je ook een veel grotere boete opgelegd. Dus die proportionaliteit is uitgebreid besproken. Later zijn er nog een aantal andere voorbeelden bij gekomen: problematiek rond overgangssituaties, problematiek rond ook verwijtbaarheid. Dat is allemaal teruggekomen in de rapportage die wij na ruim een jaar met uw Kamer hebben gedeeld.

De heer **Azarkan**:

In maart 2013 wordt tijdens een bestuurlijk overleg gesproken over de zelfmelders; u sprak er al over. Zelfmelders zijn mensen die zelf gemeld hebben dat ze ten onrechte een uitkering van het UWV hebben ontvangen omdat ze niet op tijd aan het UWV hebben gemeld dat ze inmiddels een baan hadden gevonden. Het UWV ziet ruimte om zelfmelders een waarschuwing te geven in plaats van een boete. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ziet die ruimte niet. Waarom zagen u en uw collega's op het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid geen ruimte om zelfmelders een waarschuwing te geven?

De heer **Dikmans**:

Ik weet niet zeker of uw formulering "het UWV ziet ruimte" correct is. De raad van bestuur van het UWV heeft dit verzocht. Wij hebben daarnaar gekeken. De juristen van het departement hebben ernaar gekeken en de juristen van ons zagen geen ruimte. Naar ik altijd begrepen heb, zagen de juristen van het UWV deze ruimte ook niet als het gaat om het niet opleggen van een boete op het moment dat er sprake is van een daadwerkelijke benadeling. De wet biedt ruimte om op het moment dat je er na tien dagen achter komt dat je het vergeten bent te melden, een waarschuwing te geven. Op het moment dat je een uitkering hebt ontvangen en er feitelijk sprake is van benadeling, biedt de wet de ruimte niet. Daar waren mijn juristen van overtuigd. Op basis van de informatie die ik zag, was ik daarvan overtuigd. Wij hebben die ook uitgebreid met de minister gedeeld, die een buitengewoon deskundig jurist is, en die was daar ook van overtuigd. Dus wij hadden allemaal echt de overtuiging dat deze ruimte er niet was.

Dat laat onverlet dat het natuurlijk heel erg goed is dat als een uitvoerder wensen heeft, hij die wensen neerlegt. Volgens mij zijn alleen de tien geboden uit de hemel komen neerdalen. Alle andere wetten zijn door mensen gemaakt, dus die kun je ook aanpassen. Ik begrijp dus heel goed dat UWV dit voorstelde. Alleen zou dat leiden tot een wetswijziging. Een wetswijziging vereist een meerderheid van de Kamer en voordat je ermee in de Kamer komt, is vereist dat de coalitie het daarmee eens is. In eerste instantie hebben wij – "wij" is dan ik in mijn advisering, maar de minister maakt natuurlijk uiteindelijk de keuzes – ervoor gekozen om de wet niet aan te passen, om te kijken wat de effecten zouden zijn van de wet en om middels rapportages richting uw Kamer politieke ruimte te creëren om tot aanpassing te kunnen komen.

De heer **Azarkan**:

Als ik het goed samenvat, zegt u: het was niet het standpunt van het UWV dat deze mensen geen boete konden krijgen maar een waarschuwing; er werd een verzoek gedaan om te kijken of dat zou kunnen, maar dat kon alleen als de wet gewijzigd werd.

De heer **Dikmans**:

Ja, daar waren onze juristen en ik klip-en-klaar over. Wij zagen deze ruimte niet. Ik voegde daaraan toe dat ook de juristen van het UWV die ruimte niet zagen in alle informatie die ik destijds heb gehad. De raad van bestuur heeft het voorgesteld. Dat is buitengewoon legitiem en ook heel goed, want dat zorgt voor energie op een dossier.

De heer **Azarkan**:

Toch even het volgende, meneer Dikmans, want dan begrijp ik het niet. U zegt: "De inkt van de wet is net droog, en er doet zich een situatie voor met zelfmelders. Voordat die wet van start gaat, heeft het UWV zich er al kritisch over uitgelaten. Dan doet zich zo'n casus voor en dan komt het UWV met de vraag of we nog ruimte zien om de wet aan te passen, zodat we deze zelfmelders ..." Dat klinkt niet als een ... Ja, ik zit even te kijken. Is dat logisch?

De heer **Dikmans**:

Hoe bedoelt u dat, "is dat logisch?"

De heer **Azarkan**:

Nou ja, in die zin dat er vanzelfsprekend geen ruimte is om een wet waarvan

de inkt net een paar maanden droog is te gaan aanpassen. Dus ik vind dat verzoek ...

De heer **Dikmans**:

Dat vonden wij ook, maar tegelijkertijd wordt de uitvoerder natuurlijk geconfronteerd met effecten in de uitvoering. Die doet daar voorstellen voor. Dat vind ik buitengewoon legitiem. Alleen, voor ons was de vraag natuurlijk: bieden wij ruimte aan de uitvoerder om contra legem, tegen de wet in, te handelen? Ik heb het als ambtenaar altijd als mijn rol beschouwd om ervoor te zorgen dat de wet wordt uitgevoerd, wat ik ook van de wet vind. Het is niet een eenzijdig contract; het is iets wat je moet doen. Dat betekent ook dat de uitvoerders zich moeten houden aan de uitvoering van deze wet. Wij hebben gekeken en we hebben deze ruimte niet gezien. Daarom hebben wij het verzoek afgewezen. Vervolgens zijn we tegelijkertijd – dat probeerde ik ook aan te geven richting u – wel voorbeelden gaan verzamelen en onderzoek gaan doen om te kijken hoe deze wet in de praktijk uitwerkte en daar na een jaar over te gaan rapporteren.

De heer **Azarkan**:

Waarom deed het UWV dat verzoek? Nogmaals, was dat een verzoek om te kijken ... Nee, laat ik het zo vragen. Waarom deed het UWV dat verzoek?

De heer **Dikmans**:

Ik vind het heel moeilijk om even voor het UWV te praten. Ik heb geprobeerd om aan te geven waarom zij het verzoek deden. Ik ben er altijd van uitgegaan dat zij het verzoek ten eerste deden omdat zij wensen hadden voor de uitvoering en met name de mensen die te maken hadden met de gevolgen van de Wet aanscherping. Wellicht heeft de raad van bestuur ruimte gezien die wij niet zagen en die onze juristen niet zagen. Dat kan, maar ruimte die er niet is, is er niet.

De heer **Azarkan**:

Helder. Als ik kijk naar het conceptverslag van het bestuurlijk overleg van 11 maart 2013, dan lijkt dat iets anders te suggereren. Daarin staat: "De minister geeft aan dat hij niet van plan is om de fraudewet te wijzigen, maar dat hij inhoudelijk wel wat voelt voor de lijn van UWV dat zelfmelders geen boete maar een waarschuwing opgelegd krijgen. De minister stelt voor om deze mensen in elk geval de laagst mogelijke boete op te leggen. Het UWV geeft aan nog ruimte te zien om binnen de kaders van de wet in dergelijke gevallen een waarschuwing af te geven." Dat lijkt toch een beetje een tegenspraak.

De heer **Dikmans**:

Persoonlijk voel ik niet de tegenspraak met wat ik beoogde over te brengen, maar wellicht heb ik het niet goed geformuleerd. De minister probeerde ...

De heer **Azarkan**:

Laat ik het heel scherp zeggen. U gaf aan dat de juristen van het UWV ook geen ruimte zagen.

De heer **Dikmans**:

Dat is correct.

De heer **Azarkan**:

Nou lees ik: "Het UWV geeft aan nog ruimte te zien om binnen de kaders van de wet in dergelijke gevallen een waarschuwing op te leggen."

De heer **Dikmans**:

Dat klopt. De raad van bestuur van het UWV zat aan tafel. De minister vond dat een buitengewoon sympathieke gedachte.

De heer **Azarkan**:

Maar zij gaven aan: "binnen de kaders van de wet".

De heer **Dikmans**:

Die ruimte zagen zij. De leden van de raad van bestuur zagen die ruimte. Wij zagen die ruimte niet. De juristen bij ons zagen die ruimte niet, en naar ik begrijp zagen ook de juristen van UWV die ruimte niet. Dat kunt u ook terugvinden in de annotaties die ter voorbereiding op het overleg naar de minister zijn gegaan. Dat laat onverlet dat je een verzoek natuurlijk heel erg sympathiek kan vinden. Tegelijkertijd gaf u zelf al aan dat u het niet heel vreemd zou vinden om een wet binnen een jaar te veranderen, maar de wet was net geïntroduceerd. Die was toen drie maanden geactiveerd. Wij zagen die ruimte gewoon niet. Dat was geen onwil.

De heer **Azarkan**:

Tot slot: op basis van het conceptverslag lijkt het alsof in ieder geval een deel van het UWV de ruimte zag om binnen de kaders van de wet iets te doen. Ik hoor u zeggen: de juristen van het UWV zagen het niet, maar de raad van bestuur zag dat in ieder geval wel. Waar baseerden ze dat dan op?

De heer **Dikmans**:

Daarmee overvraagt u mij, sorry. Dat weet ik niet. In ieder geval niet op een juridische analyse, zou ik zeggen. Maar dat is mijn opvatting.

De heer **Azarkan**:

Een jaar later, in maart 2014, wordt tijdens een bestuurlijk overleg teruggeblikt op de uitvoering van één jaar fraudewet. UWV merkt op dat de wet in de praktijk onredelijk uitpakt, met name in de gevallen waarin het boetebedrag hoger is dan het schadebedrag. UWV zegt ook: er gaat geen prikkelende werking van uit als iedereen die iets verkeerd doet of nalaat vervolgens de minimumboete opgelegd krijgt. Wat heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gedaan met deze opmerking?

De heer **Dikmans**:

Vindt u het goed dat ik eerst even een voorbeeld geef ter verduidelijking van het standpunt van UWV?

De heer **Azarkan**:

Graag, gaat uw gang.

De heer **Dikmans**:

Ik ben zelf in oktober 2013, denk ik, aanwezig geweest bij een bezwaarzaak bij het UWV in Den Haag. Een mevrouw had in het kader van een overtreding van de wet een boete opgelegd gekregen omdat zij niet correct had opgegeven hoeveel zij verdiend had naast haar uitkering. Er zijn heel veel mensen die werken naast hun uitkering. Er zijn heel veel mensen die deeltuitkeringen krijgen. Dat is voor mensen maar ook voor de uitvoerder complex. Deze mevrouw had te weinig uren opgegeven. Haar feitelijke situatie was dat zij op maandag altijd werkte in de schoonmaak via het uitzendbureau. Zij gaf iedere vier weken – dat is bij het UWV de periode – op hoeveel uren zij gewerkt had. In september bleek dat ze onjuiste aangifte had gedaan, want zij had het aantal gewerkte uren opgegeven, maar volgens de wet moet je het aantal verloonde uren opgeven. Voor u als fijnproever in de wetgeving van de sociale zekerheid is het onderscheid wellicht meteen duidelijk, maar het verschil tussen verloonde uren en gewerkte uren is dat er een aantal dagen in het jaar zijn waarop je wel loon krijgt, maar niet werkt, zoals tweede paasdag. Het was op een maandag, dus waarschijnlijk ging het ook nog om tweede pinksterdag. Ze had in totaal €55, of iets van €50 tot €60 – ik weet het bedrag niet meer precies – te veel uitkering ontvangen, en die moest worden terugbetaald. Dat vond zij alleszins redelijk. Ze zei: ik had daar geen recht op. Tegelijkertijd kreeg ze ook een minimumboete opgelegd

van €150. Dat kwam in dit voorbeeld eigenlijk doordat het onderscheid tussen verloonde uren en gewerkte uren bij haar onbekend was. Dat begrijp ik persoonlijk heel erg goed. Maar de wet is daarin duidelijk. Dan krijg je een minimumboete. Die is €150. Dat is een van de situaties waar het UWV op hintte, situaties die in de uitvoering tot grote problemen leidden. Deze mevrouw vond het echt heel redelijk dat ze het bedrag dat ze te veel had gehad, moest terugbetalen. Ze gaf aan dat ze het ook redelijk vond als ze daarbovenop een bedrag moest betalen, omdat er toch even wat kosten worden gemaakt voor het geven en weer innen van het geld. Maar €150 is buiten proportie.

De heer **Azarkan**:
Helder.

De heer **Dikmans**:
Wat hebben wij met de voorbeelden gedaan? Dat was uw vraag. De minister had al eerder in de Kamer aangegeven dat wij als de wiedeweerga de wet niet formeel zouden evalueren, maar wel met de Kamer zouden delen hoe de wet nou in de praktijk uitwerkte. Daar hielpen de voorbeelden van het UWV, de voorbeelden van de SVB en de voorbeelden van de gemeenten bij. Daarnaast hadden we ook zelfstandig opdracht gegeven aan twee andere partijen om daar onderzoek naar te doen. Wij hebben de Kamer erover geïnformeerd welke verbeteringen er allemaal mogelijk waren, of welke knelpunten er op dat moment allemaal lagen binnen de uitvoering; zo moet ik het zeggen. Ik dacht dat dat in april was, maar dat zou ik even moeten nakijken. De voorbeelden van UWV hielpen dus om deze brief aan de Kamer te richten. Die brief aan de Kamer was bedoeld om politieke ruimte te creëren om tot aanpassingen van de wet te komen. Ik gaf u al aan dat de heer Asscher en ik in ons eerste gesprek in januari op zoek waren naar wat dit nou betekende voor mensen, waar dit nou echt pijn deed en hoe we konden komen tot een menselijke maat in de uitvoering.

De heer **Azarkan**:
Als u het erover heeft dat de minister op zoek was naar politieke ruimte ...

De heer **Dikmans**:
Hij wilde deze creëren.

De heer **Azarkan**:
Kunt u uitleggen hoe dat werkt?

De heer **Dikmans**:

Voor een deel is dat natuurlijk het vak van de minister en zijn omgeving. Wij adviseren wel over wat wel en niet zou kunnen. Wat wij heel bewust gedaan hebben, is dat we veel voorbeelden zijn gaan geven en dat we heel snel met de Kamer gedeeld hebben welke knelpunten er waren in de uitvoering. Bijvoorbeeld op het gebied van vergissingen, waarschuwingen en verwijtbaarheid, maar ook op het gebied van het overgangsrecht. In onze overtuiging zou dat dan ...

De heer **Azarkan**:

Maar mijn vraag is eigenlijk vrij helder. Op enig moment is duidelijk dat het UWV problemen krijgt met mensen die zeggen: wij vinden het heel onrechtvaardig dat wij een boete van €150 krijgen als wij de overheid voor een heel klein bedrag of zelfs helemaal niet benadeeld hebben. Want in de wet stond ook: je krijgt die boete ook als het benadelingsbedrag €0 is.

De heer **Dikmans**:

Nee, als het benadelingsbedrag €0 was, kon volstaan worden met een waarschuwing.

De heer **Azarkan**:

Maar als het €5 was, dan kreeg je een boete van €150.

De heer **Dikmans**:

Ja, en dan moest je die €5 terugbetalen. Dat is correct.

De heer **Azarkan**:

Het UWV had al voordat die wet inging, vastgesteld dat de rechter de minimumboete van daarvoor, €52, heel vaak matigde naar een tientje of twee tientjes, om het even in de volksmond te zeggen. Die minimumboete van €52 werd dus in de praktijk al vaak niet gegeven, want dat voelde onrechtvaardig, maar die werd verhoogd naar €150. Daarbij komt dat het UWV zegt: wij krijgen mensen aan het bureau die dit echt gewoon onrechtvaardig vinden. Mijn vraag aan u is: wat gebeurt er dan? U zegt: we hebben de Kamer geïnformeerd en gingen op zoek naar politieke ruimte. Wat wilde u met die politieke ruimte?

De heer **Dikmans**:

We probeerden aan te geven dat wij de wet op een aantal punten erg streng vonden, bijvoorbeeld op het punt van kleine overtredingen en vergissingen. Ik gaf u daar ook een voorbeeld van ...

De heer **Azarkan**:

Meneer Dikmans, het gaat mij er niet om hoe u die wet kwalificeert. Even heel concreet: wilden u en de minister nou ruimte zoeken om de wet aan te passen op het punt van die €150? Want dat die onrechtvaardig was, hadden we inmiddels met elkaar, aan de hand van voorbeelden, wel vastgesteld.

De heer **Dikmans**:

Ik probeerde aan te geven dat wij inderdaad op zoek waren naar ruimte om de wet aan te passen, uiteindelijk leidend tot aanpassingen, natuurlijk. Ja, eens. Daarbij hebben een aantal punten bij ons nooit ter discussie gestaan en wilden we op een aantal punten versoepelingen, met name rond de vergissingen, de mate van verwijtbaarheid, het overgangsrecht en de minimumboete.

De heer **Azarkan**:

Hoe luidde het ambtelijk advies aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over de signalen van het UWV, namelijk dat de fraudewet onredelijk uitpakte en dat er geen prikkelende werking van uitging? Wat was het ambtelijk advies?

De heer **Dikmans**:

Dat is deels heel dubbel. Enerzijds: de wet is duidelijk en schrijft voor. Dus beschrijvend, zoals ik ook de mogelijkheid probeerde over te brengen om geen boete op te leggen bij zelfmelders. Aan de andere kant komen er natuurlijk ook schrijnende voorbeelden voorbij. Maar de wet was duidelijk. U gaf aan dat er weliswaar rechters zouden kunnen zijn die tot een aanpassing zouden kunnen komen. Ja, dat dachten wij ook, maar die waren er op dat moment nog niet. En dan is de wet de wet. Nogmaals, een heel groot deel van de Kamer had voorgestemd. Dan is het niet aan ons om die wet niet uit te voeren. Dan is het wel aan ons om heel goed te monitoren hoe de wet in werkelijkheid uitpakt en of de wet inderdaad streng uitpakt. Nou, dat bleek het geval te zijn, en daar hebben wij uw Kamer over gerapporteerd.

De heer **Azarkan**:

Ja, dat bleek uit het conceptverslag van 31 maart 2014. Dan is de vraag aan het UWV: wilt u goed monitoren hoe het uitpakt? Ik citeer even: "UWV zal op korte termijn met een dergelijk overzicht komen om zo nauwkeurig mogelijk aan te geven wat er in de wet zou moeten worden aangepast om tot een goed werkbaar fraudewet te komen." Waarom kon het op dat moment niet naar een goed werkbaar fraudewet worden aangepast? Wat zat dat in de weg?

De heer **Dikmans**:

Omdat er op dat moment nog geen meerderheid in de Tweede Kamer was, in onze inschatting, want dat weet je feitelijk natuurlijk pas als het in de Tweede Kamer komt. Maar voordat het in de Tweede Kamer komt, heb je ook nog een coalitie, en er was op dat moment nog geen ruimte binnen de coalitie om tot aanpassingen te komen.

De heer **Azarkan**:

Helder. Ik geef het woord aan mevrouw Simons.

Mevrouw **Simons**:

Dank, collega. Kort na de inwerkingtreding van de fraudewet komen er al signalen, zoals u al heeft aangegeven. U spreekt daarover met de minister. Er komen ook signalen van andere partijen dan het UWV. Onder anderen de Nationale ombudsman, de heer Brenninkmeijer, deelt met zowel ambtenaren als met bewindspersonen de signalen die hem hebben bereikt over de negatieve gevolgen van de fraudewet voor burgers. Op 30 mei is er dan een gesprek tussen de Nationale ombudsman, minister Asscher en staatssecretaris Klijnsma, waarbij de uitvoering van de fraudewet een van de agendapunten is. Zijn er, voor zover u weet, signalen gedeeld door de Ombudsman met de minister en de staatssecretaris?

De heer **Dikmans**:

30 mei 2014 bedoelt u dan, denk ik.

Mevrouw **Simons**:

Ja.

De heer **Dikmans**:

Ja, die zijn gedeeld.

Mevrouw **Simons**:

En weet u ook welke signalen er zijn gedeeld?

De heer **Dikmans**:

Het belangrijkste signaal dat de Ombudsman heeft gedeeld, had hij al iets eerder publiekelijk gedeeld bij een lezing voor de Landelijke Cliëntenraad. Hij had het beeld dat de overheid naar mensen zou kijken als waren ze een fraudeur, terwijl maar een klein percentage – 0,01% of 0,001%; daar wil ik even vanaf zijn – in zijn ogen daadwerkelijk fraude pleegde, in de definitie

dat mensen fraude plegen om er zelf beter van te worden en dat ze dit bewust doen; dat is natuurlijk een andere definitie dan in de wet.

Mevrouw **Simons**:

Kunt u voor mij heel kort schetsen wat het verschil is tussen deze twee definities en hoe er verschil kan zijn?

De heer **Dikmans**:

De Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid zegt: op het moment dat er sprake is van een bewuste of onbewuste overtreding van de inlichtingenverplichting, krijg je een boete opgelegd. In dat verband wordt dat ook wel fraude genoemd. Maar dan gaat het over bewuste en onbewuste overtreding van de informatieplicht. Ik gaf u daar een voorbeeld van rond verloonde en gewerkte uren. In de definitie van de heer Brenninkmeijer, maar ook van heel veel anderen, betekent het dat je iets bewust doet om er zelf beter van te worden. In een aantal voorbeelden, die ook het UWV had aangereikt en waar we net met de heer Azarkan over spraken, gaat het over vergissingen, en niet over iets bewust doen om er beter van te worden.

Mevrouw **Simons**:

Heel kort. U zegt: in de wet staat beschreven dat je, als je de inlichtingenplicht niet goed invult en daarin een fout maakt, een boete krijgt.

De heer **Dikmans**:

Tenzij er geen sprake was van benadeling.

Mevrouw **Simons**:

U zegt niet: in diezelfde wet wordt heel duidelijk beschreven wanneer er sprake is van fraude.

De heer **Dikmans**:

In eerste instantie krijg je een boete. Daarna is er sprake van een beoordeling van in welke mate het verwijtbaar is. Maar je krijgt een boete. De hoogte van de boete is dan bepaald door de mate van verwijtbaarheid, die dan ook nog voor een deel ingekaderd is, om te bepalen welke vorm van verwijtbaarheid toegepast kan worden.

Mevrouw **Simons**:

En mijn vraag is of de termen "fraude" dan wel "fraudeur" volgens u in de wet goed zijn omschreven.

De heer **Dikmans**:

Aangezien ik persoonlijk de definitie zou volgen dat iemand bewust een handeling moet verrichten om er zelf voordeel van te hebben, zou ik zeggen dat die niet goed omschreven is.

Mevrouw **Simons**:

Dank u wel. Ik ga even terug de Nationale ombudsman en de signalen die zijn besproken. Hadden u en uw collega's vaker contact met de Nationale ombudsman?

De heer **Dikmans**:

Ja.

Mevrouw **Simons**:

En zocht u contact met hem om ruggenspraak te hebben, of kwam de Ombudsman dan naar u toe en zei: ik zie deze signalen?

De heer **Dikmans**:

Meestal hadden we contact met medewerkers van de Ombudsman om te bekijken welke signalen zij kregen over de daadwerkelijke uitvoering.

Mevrouw **Simons**:

Was dat op initiatief van het ministerie?

De heer **Dikmans**:

Ja, ook, maar dat gebeurde beide kanten op. Datzelfde probeerden we ook bij gemeenten, UWV en de Sociale Verzekeringsbank.

Mevrouw **Simons**:

U heeft net al signalen genoemd. Waren er nog andere signalen die de Ombudsman bij u op tafel legde?

De heer **Dikmans**:

Ja, als ik het mij goed herinner, ging het in het overleg met de bewindspersonen ook over het strafrechtelijke regime, waarvoor veel aandacht werd gevraagd, en de relatie tussen de wet en de mate van schuldhulpverlening en kwijtschelding.

Mevrouw **Simons**:

En wat gebeurde er vervolgens met die signalen? Werden die op een bepaalde manier opgepakt? Waren daar processen voor ontworpen?

De heer **Dikmans**:

Voor een deel waren deze voorbeelden bij ons al bekend en zijn ze ook opgenomen in de brief waaraan ik eerder refereerde, die wij naar de Kamer hebben gestuurd in het voorjaar van 2014. Voor een deel werden ze natuurlijk ook vastgelegd in de rapportage van de Ombudsman, die volgens mij in november/december van dat jaar uitkwam.

Mevrouw **Simons**:

Zou u durven stellen dat er actie werd ondernomen, of voorbereidingen tot actie?

De heer **Dikmans**:

Ja.

Mevrouw **Simons**:

Meer dan de rapportage bijvoorbeeld aan de Kamer?

De heer **Dikmans**:

Vanaf het moment dat de uitvoering daadwerkelijk is begonnen, zijn wij op zoek gegaan naar voorbeelden. En we zijn op zoek gegaan naar mogelijkheden om de wet aan te passen. Dat is allemaal ambtelijk voorwerk, zou je kunnen zeggen. Op het moment dat wij de eerste brief hebben gedeeld, ontstaat er een politiek debat waar met name de heer Heerma van het CDA een andere insteek in had dan het CDA tot dan toe had gehad. Er komt dan ook een duidelijke motie met een oproep. Dat creëerde de politieke ruimte waarnaar wij op zoek waren. Die werd versterkt door de uitspraak van de Centrale Raad in november van dat jaar.

Mevrouw **Simons**:

Als u zegt dat de heer Heerma een andere insteek had dan daarvoor, mag ik dan aannemen dat u bedoelt dat bij de eerdere behandeling van de wet – we weten dat een groot deel van de Kamer voor deze strenge wet was ... Dat hij van inzicht was veranderd?

De heer **Dikmans**:

Dat kunt u het beste aan de heer Heerma zelf vragen, denk ik.

Mevrouw **Simons**:

Laat ik u dan vragen wat u bedoelde met wat u zojuist zei.

De heer **Dikmans**:

Wat ik zag, is dat hij op dat moment het idee had, zoals hij zelf ook aangaf in het debat – hij noemde het, als ik mij goed herinner, "kleine boeven en grote boeven" – dat wij heel veel aandacht zouden hebben voor de kleine boeven en heel weinig voor de grote, rond de Wav en andere wetten. En dat hij ook vond dat hij daar buikpijn van had. Volgens mij heeft hij zelfs die terminologie gebruikt, maar daar zou ik het stenogram op moeten nalezen: buikpijn van hoe de wet in de praktijk uitwerkte.

Mevrouw **Simons**:

Voor de volledigheid: het debat waarnaar u verwijst, vindt plaats op 27 mei 2014. Het is een dertigledendebat, een debat waarvoor steun van minimaal 30 leden nodig is. Het gaat over gemeenten die de noodklok luiden over de negatieve gevolgen van de fraudewet, onder andere naar aanleiding van nieuwsberichten over de fraudewet. Wat adviseerde ambtelijk SZW de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, op dat moment minister Asscher, voorafgaand aan dit debat?

De heer **Dikmans**:

Ten eerste om de wet te blijven volgen, de wet die nog steeds de wet was. En dat we nog steeds op zoek waren naar politieke ruimte, die er op dat moment nog niet was. En dat we daarna op zoek zouden moeten gaan naar steun binnen de coalitie voor eventuele aanpassingen. Wij hebben in die zin altijd vrij strikt gekeken naar: is de ruimte er binnen de wet? Als dat zo was, was het advies snel: dat kunt u overnemen. Als die ruimte er niet is binnen de wet, is er een wetsaanpassing nodig en dan is er steun nodig binnen de coalitie.

Mevrouw **Simons**:

In eerste instantie steun binnen de coalitie.

De heer **Dikmans**:

In eerste instantie steun binnen de coalitie en vervolgens steun in een Kamermeerderheid. Ja, correct.

Mevrouw **Simons**:

U refereerde al even aan een motie van de leden Heerma en Van Weyenberg – die naam had u nog niet genoemd, maar zij hebben deze motie beiden ingediend. De motie verzoekt de regering om voor 1 oktober 2014 met voorstellen te komen voor een concrete uitwerking van onder meer de criteria voor de mate van verwijtbaarheid. Ook die term is tijdens dit verhoor

al even voorbijgekomen. Kunt u kort aangeven waarom er aandacht was voor de mate van verwijtbaarheid en hoe vervolgens het ambtelijk apparaat van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de slag is gegaan met de uitvoering van de motie?

De heer **Dikmans**:

Ik zal proberen het kort te doen. De mate van verwijtbaarheid heeft betrekking op het kijken of je er zelf iets aan kunt doen: is er sprake van opzet of van grove schuld, of is het een vergissing? Dat bepaalt dan de hoogte van de boete die opgelegd zou worden. De motie vroeg volgens mij ook nog naar meerdere mogelijkheden voor de uitbreiding van waarschuwingen en om te kijken naar de minimumboete. Wij zijn vervolgens ambtelijk in overleg gegaan, met name met UWV; wij hebben er ook met de SVB over gesproken, maar met name met UWV. Die kwam opnieuw met een aantal voorstellen, zoals bij de minimumboete ook onderscheid te maken naar de mate van verwijtbaarheid, te kijken naar de zelfmelders, de uitbreiding van de waarschuwingen en dergelijke. We hebben daar vervolgens een overleg over gevoerd met de uitvoerders.

Mevrouw **Simons**:

Zou u zeggen dat dat in lijn lag met de wensen van de minister?

De heer **Dikmans**:

Jazeker. Jazeker, ja, ja. Wij doen niks wat niet in lijn is met wat de minister wil, tenzij wij denken dat het in zijn lijn is, maar later blijkt dat dat niet zo is; dat komt natuurlijk ook weleens voor.

Mevrouw **Simons**:

In december van datzelfde jaar, 2014, publiceert de Nationale ombudsman het rapport Geen fraudeur, toch boete. Uit dit rapport blijkt dat ook burgers die een foutje maken het stempel "fraudeur" krijgen en als zodanig worden beboet. U heeft er al iets over gezegd, dus misschien is dit een obligate vraag, vergeeft u mij dan, maar kwamen die conclusies uit het rapport van de Ombudsman als een verrassing?

De heer **Dikmans**:

Eigenlijk waren de conclusies op dat moment voor een deel al overbodig geworden, omdat op 24 november 2014 er een uitspraak kwam van de Centrale Raad, die belangrijke delen van de wet anders uitlegde, als ik het even voorzichtig formuleer. Daarmee was een heel groot deel eigenlijk al

aangepast, met die uitspraak, toen dat rapport uitkwam. Maar uw vraag was of de inhoud van dat rapport verrassend was. Nee, die was niet verrassend.

Mevrouw **Simons**:

Hoe is dat vervolgens besproken binnen het ministerie?

De heer **Dikmans**:

Dat is besproken in samenhang met de uitspraak van de Centrale Raad op dat moment en een studie van de Inspectie Werk en Inkomen, de huidige Arbeidsinspectie, over de boeteverplichting, de uitvoering van het boetebeleid bij de verschillende uitvoerders. Wij hebben gekeken naar een aantal voorstellen voor aanpassingen die waren gedaan. In eerste instantie is dat onmiddellijk ... Het is niet eens een voorstel; het is een feit op dat moment: met de uitspraak van de Centrale Raad is wat zij uitgesproken hebben wet, op dat moment. Maar we hebben ook meteen gekeken naar wat we nog meer konden doen. We hadden nog een aantal ideeën, om het even voorzichtig te formuleren, op het gebied van de minimumboete, op het gebied van de uitbreiding van de waarschuwingen. Daar hebben we vervolgens voorstellen over gemaakt.

Mevrouw **Simons**:

U heeft daarin de aanbevelingen van de Nationale ombudsman meegenomen, zegt u.

De heer **Dikmans**:

Een aantal. Een aantal ook niet. Uiteindelijk is het een afweging die wordt gemaakt welke aanbevelingen wel worden overgenomen en welke niet. Daar rapporteren we natuurlijk vervolgens over. Maar de belangrijkste aanbevelingen van de Ombudsman hadden natuurlijk betrekking op het punt van de verwijtbaarheid, en daar was op dat moment ook een uitspraak van de Centrale Raad over. Maar uitspraken op het gebied van bijvoorbeeld het onderscheid tussen strafrecht hebben wij op dat moment niet overgenomen.

Mevrouw **Simons**:

Kunt u nog terughalen waarom niet?

De heer **Dikmans**:

Ja, dat kan ik nog terughalen. Met de fraudewet waren er een aantal aanpassingen gebeurd. Een aanpassing die eigenlijk altijd onomstreden is gebleven, is dat op het moment dat je een bedrag hebt gehad waarop je geen recht hebt, je dat terug moet betalen. Dat was daarvoor niet. Die

aanpassing is gebleven. Daar hebben wij ook nooit meer over gesproken. De aanpassing dat op het moment dat je bewezen opzettelijk de boel hebt geflest, om het even populair te formuleren, je een boete krijgt van 75% of 100%, is ook nooit aangepast. Maar een aantal andere aanpassingen zijn wel gedaan, met name aan de onderkant: die verwijtbaarheid, het niet begrijpen van de wetgeving van sociale zekerheid. Op het gebied van de strafrechtbepaling was het voor een deel ook om andere redenen geïntroduceerd. De strafrechtketen had een grote belasting van zaken uit de wereld van sociale zekerheid. Het beeld was dat op het moment dat wij uitspraken bestuursrechtelijk af konden doen, er gewoon een minder zware belasting zou zijn van de keten, de justitiële keten daarna.

Mevrouw **Simons**:

Is daarbij ook gekeken naar wat die verschuiving voor de burger zou kunnen betekenen?

De heer **Dikmans**:

In het strafrecht zit een andere zwaarte in de onderbouwing en de bewijscategorie. Daar zijn ook voorstellen voor gedaan in de uiteindelijke aanpassingen van de wet, om daar op een andere manier mee om te gaan. Dus daar is ten dele naar gekeken. Maar de hoofdreden om vast te houden aan die strafrechtgrens, was gelegen in de ...

Mevrouw **Simons**:

Het ontlasten van ...

De heer **Dikmans**:

De ontlasting van de keten. Ja. Dank u wel.

Mevrouw **Simons**:

Duidelijk. Laatste vraag op dit punt. Nou, misschien niet eens op dit punt, maar in ieder geval voordat ik de microfoon weer aan mijn collega geef. Ik ben nog benieuwd naar de impact die de signalen van de Nationale ombudsman en ook de media – daar hebben we het nog niet over gehad – over de uitwerking van de fraudewet hadden op uw directie. Want er was veel aandacht in de media voor de fraudewet en de uitvoering daarvan.

De heer **Dikmans**:

Ik denk niet dat ik overdrijf als ik zeg dat de champagne werd ontkurkt toen de uitspraak kwam van de Centrale Raad van Beroep op 24 november 2014 – een relatief makkelijke datum voor mij om te onthouden, omdat mijn

dochter op die dag jarig is. De mensen binnen mijn directie waren ook al een tijd bezig, probeerde ik aan te geven, met een aantal aanpassingen aan de wet. Tja, dit was natuurlijk een enorme rugwind, om het zo maar te formuleren. Het rapport van de Ombudsman is een bevestiging van die richting. Tegelijkertijd leverde het natuurlijk voor ons als beleidsambtenaren ook wel weer een aantal nieuwe dilemma's op in de uitvoering. We moeten aan de slag gaan om te kijken wat er nog meer mogelijk is aan aanpassingen binnen de wet, hoe de relatie is met de uitvoerders, wat die nog meer aan wensen hebben en hoe we daar binnen de coalitie en vervolgens met de Kamer stappen in kunnen zetten. Daar zijn wij dus mee aan de slag gegaan. Dat is ook gewoon werken. Ik had altijd het idee – gun mij dat ik dat denk – dat mijn mensen hun werk ontzettend leuk vonden. Zij deden dat ook buitengewoon professioneel en goed. Dus zij hebben daar met veel plezier aan gewerkt.

Mevrouw **Simons**:

Het was tenslotte ook een van uw opdrachten toen u aantrad als directeur om ervoor te zorgen dat er een fijne werksfeer was.

De heer **Dikmans**:

Maar dat wil niet zeggen dat dat lukt.

Mevrouw **Simons**:

Nee. Daarom begrijp ik dus dat u blij was dat u daarin succesvol was. Ik geef het woord weer aan mijn collega.

De heer **Azarkan**:

Dank, collega Simons. Ik wil toch nog even terug alvorens ik uitgebreid met u inga op de uitspraak waaraan u refereerde, de verjaardag van uw dochter, 24 november 2014 – dat is de datum van de uitspraak, niet van de geboorte van uw dochter. Minister Asscher ging op zoek naar politieke ruimte. Nou kunnen we ook veronderstellen dat de politieke meerderheid zat in de coalitie waar hij in zat.

De heer **Dikmans**:

Dat klopt. Correct. Die heb je nodig als je een meerderheid wil hebben, of in ieder geval één coalitiepartij.

De heer **Azarkan**:

Ja. Dus dat betekent dat het snel geregeld zou zijn als hij zijn collega's zou overtuigen van de onrechtvaardigheid. Klopt dat?

De heer **Dikmans**:

Als er een aanpassing of een wetsvoorstel komt, is de gebruikelijke gang dat die eerst ambtelijk in een aantal ambtelijke voorportalen wordt besproken en vervolgens in de ministerraad. Daar zitten alle coalitiepartijen in. Als die het eens zijn, dan gaat het naar de Tweede Kamer toe. Dus daar zit nog wel een traject voor. Dat betekent dus ook dat er op dat moment gesprekken nodig zijn tussen de coalitiepartners, in dit geval PvdA en VVD.

De heer **Azarkan**:

Weet u of er gesprekken met de coalitiepartners zijn gevoerd specifiek over de onrechtvaardigheid van die minimumboete? Ik heb het niet over de latere aanpassing van de fraudewet maar specifiek over dit stuk, dit deel waarvan het UWV zei: het is evident onrechtvaardig dat wij mensen die per ongeluk voor een tientje hebben benadeeld, toch een boete opleggen van €150.

De heer **Dikmans**:

Ik denk dat u het beste aan de heer Asscher kunt vragen welke onderwerpen hij allemaal besproken heeft met zijn collega's, zijn coalitiepartners, in het maandagochtendoverleg en op andere momenten. Zelf heb ik in mei 2015, dacht ik, een gesprek gevoerd met de woordvoerder van de VVD en de woordvoerder van de PvdA. Daar kan ik u alles over vertellen, maar ik weet niet wat de heer Asscher allemaal besproken heeft. Ik ga ervan uit, de heer Asscher kennende, dat hij zijn betoog heeft versterkt, zoals hij dat altijd deed, met voorbeelden van echte mensen.

De heer **Azarkan**:

Ik ga met u naar de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep. Die oordeelde op 24 november 2014 dat onderdelen van de fraudewet in strijd waren met het recht. De boetes zouden disproportioneel hoog zijn en geen rekening houden met individuele omstandigheden. De Centrale Raad van Beroep stelde dat het UWV, de SVB en gemeenten de ernst van de overtreding van de inlichtingenplicht, de omstandigheden van de burger en de mate van verwijtbaarheid individueel moesten beoordelen. U gaf aan dat deze uitspraak niet als een verrassing kwam. Sterker nog, u heeft de champagnekurk ...

De heer **Dikmans**:

Mijn medewerkers.

De heer **Azarkan**:

Althans uw ... Ja. Ja.

De heer **Dikmans**:

Ik was al feest aan het vieren. Haha.

De heer **Azarkan**:

Waarom was dat? Waarom werd dat zo ontvangen?

De heer **Dikmans**:

Kijk, wij zijn heel lang op zoek geweest naar voorbeelden van hoe de wet uitwerkte in de praktijk. Daarbij maak ik echt een onderscheid ten opzichte van de mensen waarbij opzet of grove schuld was vastgesteld. Daar hebben wij ons nooit over gebogen. Dat vonden wij in lijn met de wet. Daar hebben wij ook nooit moeite mee gehad. Maar vooral de voorbeelden van mensen met kleine overtredingen en disproportionele boetes kwamen steeds meer op naarmate de uitvoering verder kwam en naarmate wij verder in de tijd kwamen. De mensen waren blij dat er ruimte was en dat het onmiddellijk was aangepast. Want het verschil tussen een wetsbehandeling in uw Kamer en een uitspraak van de Centrale Raad is dat een uitspraak van de Centrale Raad wet is vanaf het moment dat die gedaan is, dus die geldt gewoon onmiddellijk. Dat was buitengewoon prettig, maar dat bood ook ruimte voor een aantal andere aanpassingen. Daar hebben wij vervolgens gesprekken over gevoerd en daar is hard aan gewerkt. Denk aan de minimumboete of de uitbreiding van de waarschuwingen, wat weer in lijn was met de motie waar u eerder aan refereerde, van de heren Heerma en Van Weyenberg.

De heer **Azarkan**:

Hoe luidde de eerste reactie van minister Asscher van Sociale Zaken en Werkgelegenheid?

De heer **Dikmans**:

Daar ben ik niet bij geweest, dus ik zou moeten gissen. Zijn allereerste opmerkingen, die hij overigens niet alleen al richting mij maar ook richting uw Kamer had gedaan, volgens mij in het AO Handhaving in december 2013, waren dat hij op zoek wou gaan naar de menselijke maat, dat hij de wet niet onmiddellijk wou aanpassen maar wel wou kijken hoe die in de praktijk uitwerkte. Daarom denk ik dat dit een bevestiging was van een beeld en van een richting waar hij ook aan zat te denken. Maar nogmaals, dat is een aanname. Dat kunt u het beste even bij hem checken.

De heer **Azarkan**:

Zeker. Ik heb de indruk dat we dat gaan doen. Toch nog even terug naar die analyse. U zei: mijn juristen hebben ook naar die wet gekeken en naar het

boetebesluit, de algemene maatregel van bestuur, misschien ook naar de nota van toelichting, dus de hele set. Ze waren in die zin blij met de uitspraak van de rechter, hoor ik u zeggen. Maar was het in die zin juridisch gezien ook een verrassing?

De heer **Dikmans**:

Nee. Dat was geen ... Misschien heb ik zojuist mijn hand overspeeld. Dat was voor een deel overlevering; dat is altijd gevaarlijk natuurlijk. Ik heb altijd begrepen dat de juristen van SZW al voor de invoering van de wet wezen op mogelijke juridische risico's en op de juridische houdbaarheid van de wet. Daaruit interpreteer ik – vandaar mijn uitspraak van daarnet – dat het voor hen geen verrassing was. Dat laatste weet ik zeker, want ik was erbij op dat moment. Nu weet ik niet van die hele geschiedenis, maar ik heb begrepen dat zij vaker risico's hebben gezien.

De heer **Azarkan**:

Wat betekende de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep voor de uitvoering van de fraudewet?

De heer **Dikmans**:

Dat betekende sowieso dat die onmiddellijk gold. Dat betekende ook dat je onmiddellijk, bij alle zaken die in behandeling waren, onderscheid moest maken naar de vormen van verwijtbaarheid en dus vooral moest kijken naar de individuele situatie. Dus er moest echt veel meer maatwerk geleverd worden. Daar moest de uitvoering onmiddellijk mee aan de slag. Daar hebben wij UWV, SVB en de gemeenten op gewezen in de zogeheten verzamelbrief.

De heer **Azarkan**:

In het voorjaar van 2015 heeft u samen met de minister overleg met de woordvoerders van de coalitiepartijen over de aanpassingen van de fraudewet. Kunt u aangeven met wie en wanneer u zoal overleg heeft gevoerd?

De heer **Dikmans**:

Ik weet niet zeker of de minister bij dit overleg was. Ik weet dat hij verlaat was en ik dus een groot deel van het gesprek alleen heb gevoerd. Ik weet niet meer zeker of de heer Asscher aan het einde van het gesprek ook is aangeschoven. Toen hebben wij, een medewerker van mij en ik en de heer Asscher voor een deel, veronderstel ik, maar dat weet ik niet zeker meer, met de Kamerleden Schut en Kerstens een gesprek gevoerd over de

fraudewet. Op dat moment hadden wij de eerste aanpassingen die wij noodzakelijk achtten, naar de Kamer gestuurd. Daar ging dat gesprek over. Eind mei 2015 zitten we op dat moment.

De heer **Azarkan**:

Dat waren een aantal woordvoerders van eh ...

De heer **Dikmans**:

VVD en PvdA.

De heer **Azarkan**:

VVD en PvdA.

De heer **Dikmans**:

Ja, de coalitie.

De heer **Azarkan**:

De coalitie. Ah. Was het gebruikelijk om dat zo te doen?

De heer **Dikmans**:

Ik heb het op een andere wet niet zo gedaan. Voor mij was het ongebruikelijk.

De heer **Azarkan**:

Kunt u aangeven hoe dat overleg liep?

De heer **Dikmans**:

In het overleg is het met name gegaan over de vraag of de aanpassingen die wij nastreefden, die wij ook met de Kamer hadden gedeeld en die wij noodzakelijk achtten, plaats moesten vinden in de wet of dat volstaan kon worden met aanpassingen in het boetebesluit. Dus het is in mijn herinnering geen gesprek geweest waarin iemand zei: die aanpassingen wil ik niet! Het ging vooral over de vraag waar die aanpassingen moesten plaatsvinden: op wetsniveau of in de onderliggende algemene maatregel van bestuur, het boetebesluit. Opnieuw hadden wij, ook onze juristen, de overtuiging dat deze aanpassing op wetsniveau moest plaatsvinden. Daar is een groot deel van het gesprek over gegaan.

De heer **Azarkan**:

Begrijp ik het goed dat u zegt: het ging niet zozeer over wát we wilden aanpassen maar over de wijze waarop we dat moesten doen?

De heer **Dikmans**:

Het hoofddeel ging over de aanpassing van de mate van verwijtbaarheid, die 75% en die 25%. Bij het individueel beoordelen ging het inderdaad niet zozeer over de aanpassing in zichzelf maar over waar die moest plaatsvinden: op wetsniveau, het hoogste niveau, of op het onderliggende niveau van de AMvB. Wij hadden echt de overtuiging dat het op wetsniveau moest gebeuren omdat de uitspraak van de Centrale Raad de kern van de wet raakte. Dan moet je de kern van de wet dus aanpassen op wetsniveau.

De heer **Azarkan**:

Ik ben toch heel nieuwsgierig waarom juristen dat vonden, in het licht gezien van de conclusie dat in de wet staat dat de boete ten hoogste 100% was en dat die 100% later in de AMvB eigenlijk min of meer als een standaard werd gezien. Ik zit even te kijken op basis waarvan uw juristen zeiden: we moeten het in de wet veranderen.

De heer **Dikmans**:

Omdat de aanpassingen betrekking hadden op een meer gefixeerd boetebesluit en op een veel meer individuele beoordeling, en omdat die een veel bredere definitie hanteerden van de mate van verwijtbaarheid. Dat waren de juridische hoofdargumenten. Nu ben ik zelf geen jurist, dus ik begeef me op glad ijs, maar daar kwam bij dat je ook juridisch wil dat de burger niet moet zoeken naar allerlei onderliggende regelgeving, maar dat die de hoofdregels gewoon vindt in de wet, dat het gewoon in de wet staat en dat hij ook niet hoeft te zoeken naar jurisprudentie. Dus het is juridisch buitengewoon netjes, als ik het zo even mag formuleren, bovenop de meer juridische argumenten die ik daarvoor gaf. Daar was de VVD-fractie niet van overtuigd. Die dacht dat het mogelijk ook aanpassingen konden zijn in het boetebesluit. Wij hadden die opvattingen niet. Daar is een deel van het gesprek over gegaan.

De heer **Azarkan**:

In welke mate wilden mevrouw Schut-Welkzijn en de heer Kerstens de fraudewet wijzigen?

De heer **Dikmans**:

De heer Kerstens wou de fraudewet wijzigen. Mevrouw Schut-Welkzijn wou de aanpassingen dus binnen het boetebesluit hebben.

De heer **Azarkan**:

Kun u aangeven wat zij dan precies geregeld wilde hebben in het boetebesluit?

De heer **Dikmans**:

Nee, dat kan ik niet precies aangeven. Ik probeerde net aan te geven dat de hoofdlijnen van de aanpassingen zoals wij ze ook in april met de Kamer hadden gedeeld, niet ter discussie stonden. De wijze waarop het dan geformuleerd moest worden in het boetebesluit: zo gedetailleerd hebben we het niet besproken. Uit het gesprek heb ik overgehouden dat het niet zozeer ging om de inhoudelijke formuleringen, maar vooral over de locatie: wet of boetebesluit. Is dit een antwoord op uw vraag?

De heer **Azarkan**:

Zeker. Ik ben alleen hardop aan het denken over hoe dat optelt en wat ik daar weer voor interessante vragen over kan stellen. Wat was nou de uitkomst van dat gesprek met de Kamerleden?

De heer **Dikmans**:

We hebben daar in mijn herinnering geen duidelijke afspraken gemaakt. Het was een informatief gesprek waarin we hebben toegelicht wat wij ambtelijk van mening waren. Er zijn ook nog een aantal andere onderdelen kort de revue gepasseerd. Enige tijd later hebben wij een aangepast wetsvoorstel naar de Kamer gestuurd en daaruit blijkt dat er op een aantal punten ruimte is gekomen in de coalitie om verschillende standpunten in te nemen.

De heer **Azarkan**:

U gaf aan dat de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep onmiddellijk betekende dat dat het toetsingscriterium werd of het toetsingskader werd voor onder andere het UWV, maar ook de andere uitvoeringsorganisaties.

De heer **Dikmans**:

Ja, voor alles wat onder behandeling is.

De heer **Azarkan**:

Dus onder behandeling dan wel nieuwe gevallen?

De heer **Dikmans**:

Ja, nieuwe gevallen en bezwaar en beroep. Dus alles wat onherroepelijk is, is onherroepelijk.

De heer **Azarkan**:

Helder. Dus er werd al zo gewerkt.

De heer **Dikmans**:

Ja, vanaf 24 november. Maar wij zagen dus met de wetsaanpassingen, met de Nationale ombudsman, met de studies van de huidige Arbeidsinspectie, maar ook met alle voorbeelden van UWV, SVB en gemeenten, mogelijkheden om tot bredere aanpassingen te komen en dat heeft geleid tot het voorstel dat later ook is gekomen. Dat gaat verder dan alleen de aanpassingen van de Centrale Raad. Dat gaat ook over uitbreiding van de waarschuwingmogelijkheid. Dat gaat ook over de minimumboete en de wijze van implementatie, en de maximumboete et cetera.

De heer **Azarkan**:

En heeft u nou nog afgewogen dat een wetwijziging toch een tijd duurt – uiteindelijk gaat die in op 1 januari 2017 – en dat een wijziging van een algemene maatregel van bestuur, van het boetebesluit, relatief een stuk sneller kon voor dat deel dat toch al in de praktijk werd toegepast?

De heer **Dikmans**:

Dat vind ik een lastige vraag, om de doodeenvoudige reden dat het suggereert dat een aanpassing van het boetebesluit voldoende was geweest. Wij waren van mening dat dat niet voldoende was, dus dat je het ook in de wet zelf moest aanpassen. Daarnaast was de uitspraak van de Centrale Raad al onmiddellijk van kracht. Als uw vraag is "welke van alle andere onderdelen hadden in het boetebesluit gekund en wat had in de wet gekund?": wij hebben in mijn herinnering niet de afweging gemaakt of we het ene nou nog sneller zouden kunnen doen via een aanpassing van het boetebesluit en het andere via de wet. Dat kan ik me niet herinneren.

De heer **Azarkan**:

Nee, helder.

De heer **Dikmans**:

Een wetsaanpassing was toch nodig, dus dan pak je alles in één keer mee. En we hadden wel ... Sorry, ik wil even één punt herhalen: de belangrijke uitspraak van de Centrale Raad gold onmiddellijk.

De heer **Azarkan**:

Zeker.

De heer **Dikmans**:

En de andere aanpassingen: er was ruimte, politieke ruimte, ontstaan om tot aanpassingen van de wet te komen. Daarbij is het, vind ik in ieder geval, voor de hand liggend om dat in overleg met uw Kamer te doen. Vandaar dat wij ook inzetten op aanpassing van de wet. De echte haast was, flauw genoeg, verminderd, juist door die uitspraak van de Centrale Raad, die al onmiddellijk gold op een hoofdpunt: de mate van verwijtbaarheid.

De heer **Azarkan**:

Ja, helder. Wat adviseerde u de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, minister Asscher, na het gesprek met de Kamerleden over de aanpassing van de fraudewet?

De heer **Dikmans**:

Uiteindelijk? Op het moment van behandeling?

De heer **Azarkan**:

Nee, hoor. Nee. U heeft dat gesprek, om af te tasten, om voorlichting te geven, met de twee coalitiepartijen, of in ieder geval met twee woordvoerders van de coalitiepartijen. Dan geeft u daar op enig moment, naar ik aanneem, een kort verslag van. Wat was uw verhaal richting de heer Asscher naar aanleiding van dat bezoek?

De heer **Dikmans**:

Hoofdpunt was aanpassing in de wet of in het boetebesluit, dat daar een groot deel van het gesprek over gegaan was en dat wij nog steeds van mening waren dat er een aanpassing nodig was op wetsniveau. Een deel van de discussie die destijds gevoerd zou kunnen worden, ging over de mate waarin de aanpassing op grond van de uitspraak van de Centrale Raad ook zou gelden voor andere groepen dan de groepen waarvoor die regulier geldt. Daar is het gesprek eigenlijk niet over gegaan. Wij hebben niet voor aanpassingen daarvan gepleit. We hebben het gehad over strafrecht, schuldhulpverlening. In brede zin hebben we besproken welke andere aanpassingen allemaal mogelijk zouden zijn en dat heeft geleid tot de uiteindelijke voorstellen voor aanpassing.

De heer **Azarkan**:

Ik geef het woord aan mevrouw Simons.

Mevrouw **Simons**:

De uitspraak van de Centrale Raad van Beroep op de welbekende 24 november ...

De heer **Dikmans**:

Ik heb er al spijt van dat ik het zei.

Mevrouw **Simons**:

U gaat het vaker horen. Die uitspraak roept de vraag op of de boetes voor overtredingen die begaan zijn vanaf 1 januari 2013, het moment dat de wet in werking treedt, tot en met het moment van de uitspraak, ook moeten worden herzien. Het UWV adviseert om over te gaan tot herziening van de totale doelgroep.

De heer **Dikmans**:

Dat is correct.

Mevrouw **Simons**:

Dat scenario betekent dat alle boetes die sinds 1 januari 2013 onder het oude sanctiebeleid waren opgelegd, opnieuw worden bekeken, worden herzien. Het ministerie neemt dit advies niet over. Daar wil ik het graag met u over hebben. Waarom is niet ingegaan op dit voorstel om die hele groep te herzien?

De heer **Dikmans**:

We hebben het voorstel niet gevolgd, of de minister geadviseerd om het niet te volgen in de precieze formulering, omdat wij hebben voorgesteld om met de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep om te gaan zoals de overheid altijd omgaat met uitspraken van de Centrale Raad of een ander juridisch orgaan. Dat betekent dat alles wat nog gaat komen, onder de nieuwe wet valt. Alles wat openstaat voor bezwaar en beroep of in bezwaar en beroep is en nog niet definitief is, valt onder de nieuwe regels. Alles wat beschikt is, wat onherroepelijk is – een beschikking is meestal onherroepelijk geworden als u niet binnen zes weken reageert – is onherroepelijk en dat wordt niet herzien. Dat gebeurde niet op het gebied van socialezekerheidswetten.

Wij hebben natuurlijk even onze voelsprietten uitgestoken bij de andere departementen en gevraagd of zij voorbeelden hadden – dat is altijd een heel verstandige vraag – waarbij het wel ooit anders is gegaan, waarbij ooit een bredere uitleg is gekozen dan alleen datgene wat niet onherroepelijk is. Die voorbeelden waren er niet. Wij hebben geadviseerd om vast te houden

aan het standaardbeleid, om geen nieuw precedent te creëren. Dat is een relatief gebruikelijke route. Ik wil u erop wijzen dat ook in het kader van de aanpassingen bij box 3 exact dezelfde route wordt gevolgd. Dat is een andere categorie, maar voor iedereen die bezwaar en beroep had aangetekend, geldt de nieuwe wet en voor iedereen die geen bezwaar en beroep heeft aangetekend en waar het onherroepelijk is, geldt de situatie dat het onherroepelijk is. Daar geldt dus de oude wet, die op een democratische wijze tot stand is gekomen.

Mevrouw **Simons**:

Als ik mij niet vergis, is het voorbeeld over box 3 dat u geeft een voorbeeld dat volgt op deze casus.

De heer **Dikmans**:

Ja, dat is veel later in de tijd.

Mevrouw **Simons**:

Dat speelt veel later.

De heer **Dikmans**:

Touché. Daar heeft u gelijk in. Je zou ook kunnen zeggen dat de redenering andersom is, zij het dat het andere terreinen zijn. Ik dacht dat ik ook aangaf dat we op zoek waren geweest naar voorbeelden waarin het anders was geweest. Die waren er niet. Wij volgen de standaardlijn. We vreesden voor precedentwerking. Uiteindelijk zou het natuurlijk ook financiële consequenties hebben, maar in mijn herinnering heeft dat geen rol van betekenis gespeeld. Het ging meer om de wijze van uitvoering, om het te doen zoals het standaard gebeurde en nu nog gebeurt.

Mevrouw **Simons**:

Dank u. Het was een wens van het UWV om de hele groep te herzien.

De heer **Dikmans**:

Ja, ambtshalve.

Mevrouw **Simons**:

U was het daar niet mee eens, maar heeft u het wel onderzocht? Heeft u het uitgewerkt of gedacht: laten we eens kijken wat er zou gebeuren als we het wel zouden doen?

De heer **Dikmans**:

Eh ... Ik twijfel over uw vraag. Ik heb geprobeerd aan te geven dat wij interdepartementaal gekeken hebben of er voorbeelden waren waarbij het niet zo was. Dan voer je ook een gesprek: zou dit dan een voorbeeld kunnen worden? Daar was ambtelijk geen draagvlak voor, vanuit de argumenten die ik u net gaf. Dus in die zin hebben we daar beperkt naar gekeken. We hebben niet een voorstel gemaakt: je zou zo kunnen doen. Dat was overigens niet zo ingewikkeld geweest, maar dat hebben we niet gedaan vanwege de standaardwerkwijze, waarbij het natuurlijk echt heel veel gebeurt, helaas, dat de rechter komt tot een andere interpretatie of een andere afweging van de wet en de overheid op dat punt terugfluit, of hoe u het ook wil formuleren. Het komt ook voor dat de overheid ... Vandaag is de dag dat de studiefinanciering weer is uitgekeerd, die er een aantal jaren niet is geweest. De standaardwerkwijze ambtelijk is: onherroepelijk is onherroepelijk.

Mevrouw **Simons**:

Vanaf de dag van de uitspraak geldt weliswaar wat in de uitspraak wordt gesteld, maar alles wat daarvoor is gebeurd, valt onder de oude wet.

De heer **Dikmans**:

Tenzij bezwaar is aangetekend, hè? Dan geldt het weer onder de nieuwe wet. Maar alles wat onherroepelijk is, is onherroepelijk en geldt onder het oude regime.

Mevrouw **Simons**:

Het herzien van boetes, zo blijkt uit onze informatie, zou een miljoen euro kosten. Misschien wel meer.

De heer **Dikmans**:

Ik heb grotere bedragen in mijn geheugen zitten dan 1 miljoen euro, hoor.

Mevrouw **Simons**:

Wat heeft u?

De heer **Dikmans**:

Er is later nog een aanpassing geweest. Daar komt u ongetwijfeld nog over te spreken. In 2018, nee, 2019, heeft de Centrale Raad van Beroep een uitspraak gedaan. Op dat moment was er al 35 miljoen gereserveerd voor een van de opties. De bedragen waren dus echt hoger dan 1 miljoen.

Mevrouw **Simons**:

Echt hoge bedragen. Ik heb mijn huiswerk niet helemaal op orde. Dank u wel hiervoor. Is in kaart gebracht hoe het voorstel van het UWV tot herziening van de totale doelgroep gefinancierd zou kunnen worden?

De heer **Dikmans**:

Ik ben ervan overtuigd dat wij de kosten in kaart gebracht hebben, maar ik weet niet meer of we gekeken hebben naar de financiering. Op het departement is wel de standaardwerkwijze ... We maken daarbij een onderscheid tussen, zoals wij ze noemen, de grote geldstroom en de kleine geldstroom. De grote geldstroom betreft de uitkeringen, de kleine geldstroom betreft de organisatie, zou je kunnen zeggen. De standaardwerkwijze is dat, als er een uitspraak zou komen, ik als directeur voor dekking zou moeten zorgen op dat specifieke onderdeel. Ik kan me niet herinneren dat ik daarnaar gezocht heb. Ik denk dus niet dat dat is gebeurd, maar ik weet dat niet heel zeker.

Mevrouw **Simons**:

Duidelijk. U heeft niet naar dekking gezocht en dus ook geen contact opgenomen met bijvoorbeeld het ministerie van Financiën?

De heer **Dikmans**:

Wel met het ministerie van Financiën – in het kader van de uitvoering: hoe zit je in die anders doen dan de standaardwerkwijze van "onherroepelijk"? – de Belastingdienst, het ministerie van VenJ. We hebben gekeken of er dan voorbeelden waren waarbij het anders was uitgelegd. Die waren er niet. Er was daar ook geen enkele wens om dat aan te passen.

Mevrouw **Simons**:

Eerder zei u: natuurlijk was er sprake van een taakstelling, maar het financiële aspect was geen onderdeel van de overwegingen. Heb ik dat goed verstaan?

De heer **Dikmans**:

Niet de term "taakstelling". Die bewaren wij dan weer voor andere zaken. Op het moment dat wij het voorstel van het UWV gevolgd zouden hebben, zou dat inderdaad hebben geleid tot kosten en dan zou ik voor dekking hebben moeten zorgen. Maar dat heeft niet gespeeld als een overweging om te adviseren het niet te doen. Het was echt ingegeven door: we volgen hier de standaardwerkwijze; alleen datgene wat niet onherroepelijk is.

Mevrouw **Simons**:

Goed. Toch nog even. U noemde eerder een mooi voorbeeld. U zegt het nu weer: dit is de standaardwerkwijze. Het zijn niet uw maar mijn woorden, maar die uitspraak ging wel over het herstel van een, zo zou je kunnen zeggen, hiaat in de wet, een wet die betrekking heeft op basale levensbehoeften van burgers.

De heer **Dikmans**:

Ik denk dat dit bij iedere uitspraak van een rechter waarin hij de wet terugwijst, het geval is. Ik ben het wel met u eens dat iedereen dat persoonlijk anders weegt, maar dat is dan het bijzondere van deze situatie. Wij hebben gezocht: zijn er voorbeelden waarbij dat anders is uitgelegd? Het antwoord was nee. Dus ook niet in wetten waarover u zegt ... Of die u heel zwaar vindt. Wij hadden geen voorbeelden op dat moment. Er was ambtelijk gezien geen ruimte om dat aan te passen. Dat is de reden geweest voor de advisering aan de minister.

Mevrouw **Simons**:

Dank u. Uiteindelijk wordt dus gekozen voor het scenario waarin alleen de boetes worden herzien van mensen – u zei het al – voor wie nog bezwaar en beroep openstonden. In hoeverre zijn de kosten daarbij nog doorslaggevend geweest?

De heer **Dikmans**:

Niet, want dat betrof een uitspraak van de rechter. Dat moet dus gewoon gebeuren. Ik weet het niet meer precies, maar ongetwijfeld heb ik op dat moment met de directeur Financiën van UWV het gesprek gevoerd over de kosten daarvan. Maar dat was relatief klein geld, en dat waren kosten die gewoon gemaakt moeten worden. Daar hebben we ongetwijfeld afspraken over gemaakt. Maar als u nu aan mij vraagt wat de dekkingsbron was, dan moet ik zeggen dat ik dat gewoon echt niet meer weet.

Mevrouw **Simons**:

Nee. Het was ook niet dat u specifiek op zoek moest naar waar dat geld vandaan moest komen?

De heer **Dikmans**:

Nee, en binnen de taakstellingen die er op dat moment waren ... Ik begon dit verhoor al met het Redesign. Dat was een enorme taakstelling voor het UWV. Daar kwam met het kabinet 88 miljoen bovenop. Ja, met die hoeveelheid taakstellingen is dit bedrag een relatief klein bedrag.

Mevrouw **Simons**:

Dank u wel. De heer Azarkan zal het verhoor vervolgen.

De heer **Azarkan**:

Dank, mevrouw Simons. Meneer Dikmans, ik wil het met u hebben over de Landelijke Stuurgroep Interventieteams. Deze stuurgroep stuurt een landelijke interventieteamstructuur aan die zich richt op het bestrijden van fraude, illegale arbeid en fraude op het gebied van sociale zekerheid. Als directeur Uitvoeringsbeleid en Naleving, tot 2015, en later als directeur Stelsel en Volksverzekeringen vervulde u de rol van voorzitter van de Landelijke Stuurgroep Interventieteams. Wat is het doel van de Landelijke Stuurgroep Interventieteams?

De heer **Dikmans**:

Het hoofddoel van de landelijke stuurgroep is echt de hele samenwerkingsrelatie, het terugdringen van fraude en misbruik rond uitkeringen sociale zekerheid, belastingen en premieheffing en van overtreding van de arbeidswetten. Daarvoor hadden we een construct van tijdelijke samenwerkingsverbanden op projectniveau en een landelijke stuurgroep die dat coördineerde. En daar was ik inderdaad de voorzitter van.

De heer **Azarkan**:

Is dat doel nog veranderd in de loop van de periode dat u voorzitter was?

De heer **Dikmans**:

Ik denk dat in die periode echt meerdere veranderingen hebben plaatsgevonden. Ten eerste is er een uitbreiding van deelnemers geweest. Toen ik begon, in 2013, bestond het uit het UWV, de Sociale Verzekeringsbank, de gemeente, het Openbaar Ministerie en de politie. Daar is in 2014 de IND bij gekomen en toen is Toeslagen ook aangehaakt. We hebben een beweging doorgemaakt waarbij meer op landelijke thema's werd ingezet en waarbij regionale activiteiten meer regionaal konden plaatsvinden en dus niet altijd in de landelijke stuurgroep kwamen. We hebben een ontwikkeling doorgemaakt synchroon lopend aan AVG-wetgeving en dergelijke over de privacybescherming. De wet SyRI is nog aan bod gekomen. Er zijn dus meerdere ontwikkelingen geweest, maar ik denk dat de hoofdzinzet van mij erop gericht is geweest ervoor te zorgen dat de capaciteitsinzet en de betrokkenheid van de diverse partijen die ik net noemde en die deel uitmaakten van het samenwerkingsverband, intact zouden blijven en waar mogelijk uitgebreid zouden kunnen worden, zodat er meer projecten mogelijk waren op landelijk en regionaal niveau.

De heer **Azarkan**:

Wat hield uw rol als voorzitter van de Landelijke Stuurgroep Interventieteams in?

De heer **Dikmans**:

Als allereerste, zou ik zeggen, was dat het vaststellen van het jaarplan, met daarbij de landelijke thema's. De tweede: de inzet van alle betrokken partijen. Dan doel ik met name op de capaciteitsinzet. De derde was het verlenen van goedkeuring aan de diverse projecten, de tijdelijke samenwerkingsverbanden die werden opgericht onder de LSI-vlag. En als je een project goedkeurt, dan stel je natuurlijk ook de uiteindelijke rapportage vast. Ik gaf dat net niet aan bij de ontwikkeling, maar we hebben daar een slag in gemaakt. Er werd steeds meer gekeken van repressie naar – ik kan niet op het woord komen – ... preventie! Sorry. Van repressie meer naar preventie. Je kunt ook zien dat in de loop der tijd de opbrengsten die gepaard gingen met de LSI wat afnamen. Dat kwam mede door die inzet. We zijn ook steeds meer gaan kijken naar een ander type projecten om vernieuwing te laten blijven plaatsvinden. Mijn rol als voorzitter was om er vooral voor te zorgen dat de partijen met elkaar bleven samenwerken. Aan de tafel die ik had, zaten dus andere mensen dan degenen die feitelijk de interventieteams deden. Als voorbeeld pak ik even de Belastingdienst. De landelijke vertegenwoordiger van de Belastingdienst die aan tafel zat, is niet betrokken bij – een willekeurig project – De warme bakker, om maar eens iets te noemen, of bij een project als Kompas in West-Friesland.

De heer **Azarkan**:

Nee. Het was dus een afgevaardigde van de organisatie die daar de coördinatie met u deed.

De heer **Dikmans**:

Exact. En dan creëerden we ruimte voor lokale samenwerkingsverbanden. Voor een deel waren dat dezelfde partijen. Soms nam een partij daar ook niet aan deel; dat kon ook. Een deel van deze partijen was dan met elkaar op projectniveau bezig. Dat waren andere mensen. Maar op landelijk niveau coördineerden wij het totaal.

De heer **Azarkan**:

En hoe creëer je dan ruimte? Hoe creëer je die precies? U zegt: wij creëerden ruimte voor lokale samenwerking.

De heer **Dikmans**:

Als wij toestemming gaven voor een project, dan was dat een basis om op projectniveau tot juridische samenwerking te komen en een juridische basis om tot gegevensuitwisseling te komen. Zo bedoelde ik "ruimte creëren".

De heer **Azarkan**:

Ah! Betekent dit dat met het goedkeuren van zo'n interventieproject, zo'n interventieteam, dus eigenlijk de basis was gelegd voor de uitwisseling van informatie?

De heer **Dikmans**:

In dat specifieke interventieteamproject, ja. U kunt het ook omdraaien. Als wij geen toestemming zouden geven, zou het project niet van start kunnen gaan.

De heer **Azarkan**:

Maar dan zou ook de informatie niet gedeeld kunnen worden.

De heer **Dikmans**:

Dat was een deel van het project. Ja, dan zou die informatie ook niet gedeeld kunnen worden. Ja. Tenminste, niet goed ... Ja: niet.

De heer **Azarkan**:

Hoe kwamen de projectvoorstellen voor de interventieteamprojecten tot stand?

De heer **Dikmans**:

Er waren twee typen projectvoorstellen. Er waren landelijke thema's, vaak aangedragen door de Belastingdienst en de huidige Arbeidsinspectie. En er waren lokale thema's met een wijkgerichte aanpak, vaak aangedragen – of eigenlijk altijd aangedragen – door het college van B en W, die daarover dan natuurlijk voorstellen van zijn gemeenteraad heeft gehad. Dan werd er gekeken of meerdere partners belang zagen in een interventieteamproject in dat specifieke gebied of op dat recreatiepark, bijvoorbeeld. Als dat zo was, kon dat leiden tot een voorstel. Dan kwam het voorstel bij de voorbereidende groep terecht. Die wikte en woog het dan. Daarna werd er nog even juridisch gekeken of het voldeed aan alle vereisten, en dan kwam het op de tafel van de landelijke stuurgroep. Als het daar op tafel kwam, was 99 van de 100 keer het gevolg dat ermee werd ingestemd.

De heer **Azarkan**:

Ik wil het met u hebben over een specifiek type interventieteamproject: de wijkgerichte aanpak. U noemde het net al. Sinds 2004 is de wijkgerichte aanpak in verschillende wijken uitgevoerd en steeds verder ontwikkeld. Wat was het beoogde doel met die wijkaanpak?

De heer **Dikmans**:

Ik kan natuurlijk alleen oordelen over de periode 2012 en later. Het doel daarvan was, aansluitend bij de doelen van het samenwerkingsverband, het terugdringen en voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van uitkeringen, belastingen, sociale premies en de arbeidswetten. Dat waren echt heel veel verschillende typen projecten. Ik kan me een project herinneren, het project Kompas in West-Friesland. Buitengewoon intrigerend. Dat ging over de overtreding van de arbeidswetten, waarbij 150 locaties zijn bezocht en 1.500 arbeidsmigranten in mensonterende situaties zijn gevonden, waarbij volgens de boekhouding 36 uur wordt gewerkt en 36 uur wordt betaald, maar in werkelijkheid overwerk zonder betaling regel is, waarbij men is ondergebracht in een huisvesting die de naam "huisvesting" niet mag hebben. Zelf – en ik ben echt niet handig – timmer ik een betere kamer in elkaar dan wat je daar zag. Mensen moeten daar onvoorstelbaar veel huur voor betalen en tekengeld voor betalen. Daarbij moet je boetes betalen op het moment dat je je T-shirts niet netjes hebt gestreken of niet op kleur hebt liggen. Dat soort typen projecten hebben we ook gedaan. Het is ontzettend fijn dat we aan de terugdringing van deze mensonterende situaties hebben kunnen bijdragen.

De heer **Azarkan**:

Is dat een voorbeeld van een wijkgerichte aanpak?

De heer **Dikmans**:

Dit was een voorbeeld van een overtreding van de arbeidswetten ...

De heer **Azarkan**:

Maar wijkgericht?

De heer **Dikmans**:

... in een regio. Er zijn ook gewoon wijkgerichte aanpakken op wijkniveau, en wijkgerichte aanpakken bij recreatieparken. Een bekend recreatiepark in die periode was bijvoorbeeld Fort Oranje, maar we zijn ook bij andere recreatieparken geweest. Er is een project geweest in de gemeente Cuijk, in Zundert ...

De heer **Azarkan**:

Ik ben met name geïnteresseerd in de socialezekerheidskant, en niet zozeer in het werkgeversperspectief. Daar zoeken we in ieder geval specifieker naar. Ik wil toch terug naar zo'n wijkaanpak. U gaf aan: een burgemeester kon daar samen met het college en de gemeenteraad een voorstel voor doen. Kunt u eens een voorbeeld onder uw leiding noemen? Hoe gaat dat?

De heer **Dikmans**:

Er was een project in Eindhoven. Dat project heette GALOP.

De heer **Azarkan**:

Welke wijk was dat?

De heer **Dikmans**:

Goh zeg, dan geef ik een voorbeeld en weet ik niet onmiddellijk de naam van de wijk. Dan had ik beter Bloemhof kunnen gebruiken.

De heer **Azarkan**:

Bloemhof, Rotterdam?

De heer **Dikmans**:

Nee, dat was een andere. Bloemhof was in Rotterdam. Ik ben even de naam van de wijk in Eindhoven kwijt.

Wat er dan gebeurde, is dat er dan een voorstel kwam om te kijken naar die wijk. Dan werd er gezocht bij andere partners of zij ook reden zagen om in de wijk iets te doen aan het voorkomen of terugdringen, zoals ik aangaf. De leefbaarheid was overigens vaak een argument vanuit de gemeentelijke kant. Als dat het geval was, kwam dat op tafel en werd er een basis gecreëerd voor gegevensuitwisseling. Dat kon gewone gegevensuitwisseling zijn of een specifieke vorm onder de wet SyRI. En dan werd er gekeken of er in die wijk verwonderadressen – zo noemden wij die – waren, dus of er situaties waren die afwijken van de regel. Dat wil niet zeggen dat er sprake is van een overtreding. Het betekent dat het afwijkt van wat regulier is. Dan kon het ertoe leiden dat er een interventie plaatsvond in die wijk. Dan werd er aangebeld bij mensen.

De heer **Azarkan**:

Wat waren nou de specifieke criteria om in aanmerking te komen voor zo'n wijk? Hoe werd dat bepaald?

De heer **Dikmans**:

Er zijn een aantal juridische vereisten. Die staan in de Wet SUWI. Er zijn ook een aantal procedurele vereisten. Daarvoor was heel belangrijk dat er draagvlak was bij meerdere partijen, dat er meerdere partijen in dat landelijke samenwerkingsverband mee aan de slag wilden gaan. Dat was niet altijd een gegeven. Een aantal partijen die op dat moment in de landelijke stuurgroep zaten, hadden een beperkte capaciteit voor handhaving en naleving.

De heer **Azarkan**:

Welke waren dat?

De heer **Dikmans**:

Onder andere de Belastingdienst. Op dat moment is ook het RIEC/LIEC opgericht, een samenwerkingsverband gericht op georganiseerde criminaliteit. Er ging dan ook beperkte inzet van de Belastingdienst naar zo'n RIEC/LIEC-project, en dan was er minder ruimte voor LSI-projecten, waardoor er ook heel kritisch gekeken werd naar deze wijkgerichte aanpakken door bijvoorbeeld de Belastingdienst. Maar ook de andere partijen maakten een soortgelijke afweging.

De heer **Azarkan**:

U gaf het net aan: de gemeente Eindhoven wilde dit en bracht dat in. Wat was nou uw motivatie om zo'n project GALOP in die wijk te starten?

De heer **Dikmans**:

Dat verschilde per project.

De heer **Azarkan**:

Maar even in het geval van GALOP.

De heer **Dikmans**:

Dat was gericht op het vergroten van de leefbaarheid en het terugdringen van misbruik en fraude rondom uitkeringen en sociale zekerheid.

De heer **Azarkan**:

En dan moesten andere partijen, onder andere de Belastingdienst en het UWV, kijken: hebben wij daar ook iets te winnen; hebben wij daar iets te doen; zijn er problemen waar wij op willen aanhaken?

De heer **Dikmans**:

Ja. En als dat het geval was, kon dat leiden tot een voorstel, werd het opgeschreven als project, moest er een duidelijke projectdoelstelling komen, en moest het voldoen aan een aantal juridische voorwaarden, zoals een goed begin en eind, en moest er een evaluatie opgesteld worden. Dan was er ook de mogelijkheid om te komen tot nadere gegevensuitwisseling. En dan werden er ...

De heer **Azarkan**:

Wat was nou de wettelijke basis om die gegevensuitwisseling in een soort tijdelijke projectorganisaties te doen?

De heer **Dikmans**:

Artikel 64 en 65 van de Wet SUWI dan wel de SyRI-wetgeving, die ook voor een vijftal projecten van toepassing was, waaronder trouwens het voorbeeld dat ik u net gaf in Eindhoven.

De heer **Azarkan**:

Was er in de landelijke stuurgroep ook aandacht voor confirmation bias, zoals dat heet?

De heer **Dikmans**:

Wat bedoelt u met "confirmation bias"?

De heer **Azarkan**:

Het risico op onterechte bevestiging van voordelen.

De heer **Dikmans**:

Nee, daar was in beperkte mate aandacht voor. Dat is, denk ik, ook omdat de kenmerken ... Kijk, wij waren niet op zoek naar milieukenmerken, zoals hoeveel zonnepanelen er op het dak lagen. Er waren een aantal kenmerken die in de wereld van sociale zekerheid samenhangen met de voorwaarden om wel of niet een uitkering of een voorziening te krijgen. Bijvoorbeeld: als je AOW krijgt, krijg je een andere AOW op het moment dat je met z'n tweeën woont dan twee keer alleen. Daarom is het dus belangrijk om te weten of iemand wel of niet samenwoont. Als je in de bijstand zit, is je vermogen van belang, en is het ook van belang of je nog neveninkomsten hebt. Verschillende wetten hebben verschillende voorwaarden. Op het moment dat wij een basisinkomen zouden hebben, zouden we die gegevensuitwisseling niet nodig hebben, want daar hoef je dan niet op te

controleren. Maar op het moment dat het wel zo is, dan zullen we daarop moeten toetsen.

De socialezekerheidswetgeving is mijns inziens redelijk complex. Er worden bijvoorbeeld – ik pak even een willekeurig ander voorbeeld – ook geen uitkeringen verstrekt aan mensen in detentie of mensen die voortvluchtig zijn. Er worden dus gegevens uitgewisseld om te kijken of iemand in de gevangenis zit of voortvluchtig is. Om even terug te gaan naar bijvoorbeeld het samenwonen: om te beoordelen of iemand wel of niet samenwoont, is een vorm van gegevensuitwisseling om te kijken wat het waterverbruik is. Als het waterverbruik meer is dan 90 kubieke meter, kon dat leiden tot een verbazing, zal ik maar even zeggen. Als er op meerdere kenmerken verbazing was, kon dat leiden tot wat ik net een "verwonderadres" noemde.

De kenmerken die wij hanteerden, waren mijns inziens vanuit de sociale zekerheid allemaal voor de hand liggende wetgeving. Wij hebben daarbij niet gekeken naar biasvorming. Het was ook geen lerend algoritme of iets dergelijks. Het was een eenmalige gegevensuitwisseling en daarna werden de gegevens vernietigd. In die periode hebben wij ook nog geen algoritme of iets dergelijks gebruikt. Dat zijn instrumenten die er toen allemaal nog niet waren, en die nu bijvoorbeeld wel beschikbaar zijn. Maar mijns inziens waren de kenmerken die wij hanteerden vanuit de sociale zekerheid logische en verdedigbare kenmerken. Waterverbruik. Is er iemand die de WOZ betaalt? Is die woonachtig op het adres? Het is wel bijzonder als iemand WOZ betaalt en er niet woonachtig is. Daar kunnen hele goede redenen voor zijn, maar wellicht is er ook sprake van andere redenen. Er waren dus een aantal kenmerken. Als iemand alleenstaandeouderbijdrage ontvangt, zijn de kinderen dan ingeschreven op dat adres? Is het adres dat van u bekend is bij het UWV hetzelfde als bij de Sociale Verzekeringsbank of bij de ...

De heer **Azarkan**:

U geeft een behoorlijk aantal kenmerken en variabelen. Wie toetste dat dan? Hoe werd dat dan bepaald? Ging dat handmatig?

De heer **Dikmans**:

De uitvoering gebeurde onder de wet SyRI in ieder geval in twee delen. In eerste instantie ging de informatie naar het Inlichtingenbureau toe. Daar werd de informatie gepseudonimiseerd. Daar werden dus de namen uit gehaald, zodat het niet duidelijk was om wie of wat het ging. Vervolgens werd er gekeken of er sprake was van meerdere verbazingwekkende uitkomsten op een adres. Als dat het geval was, kon dat leiden tot een

verwonderadres. Daar waar het niet het geval was, werd het vernietigd. Die verwonderadressen, die nog niet herkenbaar waren als adres op dat moment, werden overgedragen aan de Arbeidsinspectie. Daar werd het weer genomiseerd, dus werd het weer van een naam voorzien, en kon het nog verrijkt worden. Dan werd dat doorgegeven aan een project. Al het andere werd vernietigd.

De heer **Azarkan**:

Om nu toch even af te dalen: dus bij die wijkgerichte aanpak – laten we even GALOP nemen in Eindhoven – worden door een interventieteam de personen en adressen in een wijk waar een verhoogde kans op fraude zou zijn, gecontroleerd.

De heer **Dikmans**:

Ik zou zeggen: waar sprake is van een verwondering. Want als u "fraude" zegt, dan wekt u de suggestie dat we daar op zoek gingen naar fraude.

De heer **Azarkan**:

Ik vroeg u naar wat nou het doel was van de Landelijke Stuurgroep Interventieteams. Dat is een coördinerende rol op het gebied van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik.

De heer **Dikmans**:

Misbruik en oneigenlijk gebruik.

De heer **Azarkan**:

Maar misbruik is ...

De heer **Dikmans**:

Misbruik is fraude, maar oneigenlijk gebruik hoeft dat natuurlijk niet te zijn.

De heer **Azarkan**:

Maar, meneer Dikmans, toch even het volgende. Oneigenlijk gebruik is toch iets wat de wetgever niet bedoeld had, maar wat wel binnen de wet valt?

De heer **Dikmans**:

Poeh. Ik zou zeggen dat oneigenlijk gebruik betekent dat het oneigenlijk is, dus dat je er geen recht op hebt, maar dat er geen sprake is van misbruik, waarin voor mij weer een welbegrepen eigenbelang en bewustzijnscomponent zitten.

De heer **Azarkan**:

De definitie van oneigenlijk gebruik zoals wij die een aantal keren zijn tegengekomen, is: oneigenlijk gebruik is wel binnen de wet, maar zo hadden we de wet niet bedoeld.

De heer **Dikmans**:

Oké.

De heer **Azarkan**:

Oneigenlijk gebruik is dus alleen maar te veranderen met een aanpassing van de wet- en regelgeving. Ik trek even een vergelijking met belastingontwijking en -ontduiking. Belastingontduiking mag niet; belastingontwijking mag. Dus: we hadden het niet zo bedoeld, maar het kan wel. U begon daarover. Als ik u vraag naar de interventieteams, zegt u: nou, we waren echt op zoek naar misbruik. En u zegt nu ook "oneigenlijk gebruik". Maar u blijft zo ... U zegt: ja, het waren verwonderadressen; god, we zaten daar met elkaar en we dachten "nou, hier moeten we echt eens even open gaan kijken".

De heer **Dikmans**:

Ik begrijp uw verbazing en ik probeer u echt oprecht antwoord te geven. Alleen denk ik dat ik een ander perspectief heb. Ik probeer dat te verduidelijken aan de hand van een voorbeeld. Ik zal twee voorbeelden geven als u mij dat toestaat. Het eerste voorbeeld was een situatie in Den Haag. Het gaat om een adres waar ik zelf bij ben geweest en een situatie waarin we aanbelden omdat er dus sprake was van meerdere hits op die kenmerken, om het zo maar even te formuleren. We bellen daar aan. Wat was het geval? Het was een adres van een meneer en mevrouw in een relatief kleine flat – dat is niet belangrijk – maar er woonden verschillende mensen op dat adres in de loop der tijd. Er waren dus gewoon heel veel adreswisselingen, wat bijzonder is. We bellen daar dus aan en mevrouw laat ons binnen. Dat hoeft niet, maar zij laat ons binnen. We raken in gesprek en mevrouw geeft aan dat zij een opvangsituatie had voor vrouwen en kinderen die thuis mishandeld werden. Die schreef zij dan in op haar adres. Dat is een buitengewoon voor de hand liggende verklaring voor wat we op basis van de data verwondering vonden. Ik wil daarom wegblijven van fraude, want het waren uitkomsten ... Als iemand heel veel water gebruikt, dan kan dat; het zou alleen ook fraude kunnen zijn. Daarom is het een verwondering en daarom werd er dan naar gekeken.

De heer **Azarkan**:

Ik begrijp dat u zegt: wij zagen zaken die afweken van de standaard. Mijn vraag aan u is: wie bepaalt dan de standaard en hoe telt dat dan op? Want het geval dat u beschrijft, was eigenlijk geen vorm van fraude en was prima te verklaren, maar in die wijk gaat u vervolgens met een groep mensen aan de slag en belt u bij een aantal mensen aan. Dat is toch de bedoeling van zo'n wijkaanpak?

De heer **Dikmans**:

Ja, en het feit dat ...

De heer **Azarkan**:

Ik probeer ook te kijken naar de confirmation bias. Kunt u nog eens een paar andere wijken noemen? Is Benoordenhout weleens aan de beurt geweest? Was het ook weleens in andere wijken dan specifiek de wijken waarin het vanuit de gemeente met name om de leefbaarheid ging? Als ze aangevlogen werden vanuit leefbaarheid en vervolgens krijgen we het UWV dat aansluit op het gebied van sociale zekerheid en de Belastingdienst, hoe werkt dat dan? Dat vraag ik mij af.

De heer **Dikmans**:

De projecten die werden aangedragen voor de wijkgerichte aanpak, werden altijd aangedragen door de gemeente, dus niet door een andere partij. Een beperkte groep gemeenten droeg dat aan. In mijn herinnering zat het project Benoordenhout, om het zo maar eens even te zeggen ...

De heer **Azarkan**:

Ik gaf maar even een voorbeeld.

De heer **Dikmans**:

... daar niet bij. Overigens is dat wellicht nog verklaarbaar ook. Dat weet ik niet. Ik begrijp uw vraag over de confirmation bias ook echt goed. Het ging ons wel om de relatie met sociale zekerheid. Dat betekent dat het om mensen gaat die sociale zekerheid ontvangen. Kinderen wonen overal, in iedere wijk. Er zijn wijken waar het bijstandspercentage veel hoger ligt dan in Benoordenhout. Er zijn ook wijken waarin uitkeringen hoger liggen. Er werd dus gezocht naar een combinatie van factoren. Gemeenten komen met leefbaarheid aan. Daar werd dan onderzoek naar gedaan. Als u zegt "het is een beperkte groep wijken" – dat hoor ik u namelijk impliciet vragen – dan denk ik dat u daar gelijk in heeft. Ik wijs erop dat wij niet naar wijken keken, maar naar de situaties met sociale zekerheid. Het was ook niet gebaseerd op

een landelijke koppeling. Die suggesties heb ik weleens gehoord. Nee; het gebeurde alleen op wijkniveau nadat een gemeente een projectvoorstel had gedaan.

De heer **Azarkan:**

Tot slot nog de waarborgen. Hoe is nou bepaald dat die selectiekenmerken een voorspellende waarde hebben? Wie heeft dat nou bepaald?

De heer **Dikmans:**

Ik denk dat een deel van die selectiekenmerken geen voorspellende waarde heeft. Dat is een ja of een nee. Ik gaf u het voorbeeld van detentie.

De heer **Azarkan:**

Laten we het hebben over het deel dat wel een voorspellende waarde heeft.

De heer **Dikmans:**

Ik denk niet dat daar een onderzoek onder ligt. Ik denk wel dat bij die 90 kubieke meter gekeken zal zijn naar dat dit enorm afwijkt van een patroon voor een alleenstaande. Maar ik kan u niet een onderzoek overhandigen waarin dat staat.

De heer **Azarkan:**

Een van die kenmerken was ook met je broer en zus ingeschreven staan of veel verschillende achternamen op een adres.

De heer **Dikmans:**

Het gaat om meer dan vier verschillende achternamen, dus niet een broer en een zus. Het gaat om meer dan vier verschillende achternamen van volwassen mensen op een adres. Ja. Maar niet twee, hè?

De heer **Azarkan:**

Als u nou terugkijkt op de periode dat u daar voorzitter van was, wat heeft het dan opgeleverd?

De heer **Dikmans:**

Even heel plat: dat verschilt per project. Ik denk dat het heeft opgeleverd dat we een aantal interventies hebben gedaan – ik gaf u daar al een paar voorbeelden van – die geleid hebben tot een beëindiging van een situatie. Dat kan een arbeidswetovertreiding zijn. Dat kan een situatie zijn zoals een recreatiepark met mensonterende situaties. Het kan ook een wijkgerichte aanpak zijn. In de beginperiode van de LSI, en ook toen ik eind 2012 begon,

hadden we een opbrengst van 80 miljoen of 90 miljoen op jaarbasis, denk ik. Later is dat veel minder geworden en zijn de voordelen veel meer gaan liggen in de aanpak in dat gebied. Niet zozeer in ... Preventieactiviteiten waren voor gemeenten een belangrijke reden. Ik kijk zelf vooral terug op een aantal interventies – ik gaf u een voorbeeld van de arbeidswet; ik gaf u een voorbeeld van die mevrouw – waarvan ik denk: dat zijn situaties waarin we ook ... Ik kan ook voorbeelden geven waarin we onrecht zijn tegengekomen en waarin we gewoon ook fraude zijn tegengekomen. Ik had daar een goed gevoel bij, eerlijk gezegd.

De heer **Azarkan**:

Helder. Ik geef het woord aan mevrouw Simons.

Mevrouw **Simons**:

Dank. Ik wil graag nu met u spreken over de wijze waarop gegevensuitwisseling en risicoprofielen werden gebruikt in die al eerder besproken interventieteamprojecten. Hoe werd er volgens u in algemene zin gekeken naar het gebruik van persoonsgegevens bij het opsporen van fraude? U zei er net al iets over.

De heer **Dikmans**:

Wilt u mij even helpen? Ik begrijp uw vraag namelijk niet zo goed.

Mevrouw **Simons**:

U deelde zojuist al met de commissie dat uws inziens er een aantal logische ...

De heer **Dikmans**:

... socialezekerheidskenmerken waren, laat ik het zo maar even zeggen.

Mevrouw **Simons**:

Exact. Ik wil het niet voor u invullen, maar ik ...

De heer **Dikmans**:

Op projectniveau. Ik ga proberen uw vraag te beantwoorden. Ik denk dat ik uw vraag begrijp en anders helpt u mij wel. Per project konden de kenmerken waarop gegevens werden uitgewisseld, verschillen. Dat hangt er natuurlijk ook van af waarnaar je op zoek bent.

Mevrouw **Simons**:

Dan ga ik u toch even onderbreken. Ik zou dit graag even stap voor stap met

u willen afpellen, te beginnen bij de algemene houding ten aanzien van het gebruik van persoonsgegevens überhaupt en in z'n algemeenheid. Is er ooit een gesprek of discussie geweest, wellicht binnen het samenwerkingsverband, over de waarde en het gebruik? Is ooit in twijfel getrokken of het hebben en uitwisselen van persoonsgegevens überhaupt een plek zou moeten hebben in het opsporen van fraude?

De heer **Dikmans**:

Nee, er is nooit de vraag gesteld of het uitwisselen van informatie geen plek zou moeten hebben, in de overtuiging dat op het moment ... O, sorry.

Mevrouw **Simons**:

Laat u zich niet afleiden; de bode brengt water.

De heer **Dikmans**:

Dat was in de overtuiging dat op het moment dat er daadwerkelijk iemand van de overheid bij jou thuis aanbelt, dat een ingrijpend moment is voor mensen en dat gegevensuitwisseling ertoe kan leiden dat de overheid bij veel minder mensen aanbelt. Dat is de reden waarom ik ook net probeerde antwoord te geven op de vragen van uw collega. Ik denk dat we een enorme meerwaarde hadden om ervoor te zorgen dat je voor minder mensen belastend bent.

Mevrouw **Simons**:

Duidelijk.

De heer **Dikmans**:

Er waren wel vragen over of de wettelijke basis onder de uitwisseling, DPIA's en dergelijke, voldoende geborgd was.

Mevrouw **Simons**:

Goed, daar komen we zo meteen wat meer over te spreken. U zegt: een deel van onze intentie was om ervoor te zorgen dat we bij minder mensen hoefden aan te bellen. Tegelijkertijd is mij uit de voorgaande uitwisseling tussen mijn collega en u nog niet duidelijk geworden hoe nou bijvoorbeeld een signaal met betrekking tot een casus van een mevrouw die uit nobele overwegingen opvang biedt aan mensen die dat nodig hebben ... Als dat een verwonderadres is gebleken en deze mevrouw woont toevallig in een wijk waarvan de gemeente denkt dat de sociale cohesie of de sociale veiligheid niet helemaal is hoe zij wil, kan het vinden van een verwonderadres in zo'n wijk leiden tot een wijkaanpak, een wijkproject.

De heer **Dikmans**:

Net andersom. Net andersom: een wijkgerichte aanpak kan leiden tot een gegevensuitwisseling en dan tot verwonderadressen. Maar correct.

Mevrouw **Simons**:

Bereikt u dan het doel van bij minder mensen aanbellen?

De heer **Dikmans**:

Ja, in mijn overtuiging wel, omdat dat ervoor zorgt dat je niet bij iedereen gaat aanbellen om te kijken of er één persoon woont of dat er twee personen wonen, maar dat je bij de mensen gaat aanbellen waar je op basis van deze gegevens een hogere mate van vermoeden kan hebben dat er meerdere mensen wonen. Dus mijns inziens is het antwoord: ja.

Mevrouw **Simons**:

Dank u wel. Er is nooit echt in twijfel getrokken of het hebben en uitwisselen van gegevens überhaupt helpt bij het opsporen van fraude, hoor ik u zeggen. Voor interventieteamprojecten worden door deelnemende overheidsorganisaties persoonsgegevens gebruikt, die worden uitgewisseld en aan elkaar gekoppeld. Is er zicht op welke gegevens aan welke overheidsorganisaties zijn verstrekt en hoe deze dan vervolgens zijn verwerkt?

De heer **Dikmans**:

Er zijn geen gegevens van bijvoorbeeld de Belastingdienst naar een gemeente gegaan. Dat ging via het Inlichtingenbureau. Daar kwam de informatie samen. Die werd daar aan elkaar gekoppeld. Dat leidde tot een aantal adressen waar sprake was van meerdere kenmerken. In die gevallen dat er sprake was van slechts één kenmerk of geen kenmerken werd de informatie vernietigd, en als er sprake was van meerdere kenmerken – die informatie was al gepseudonimiseerd – werd de informatie overgedragen aan de Arbeidsinspectie. Omdat al die informatie die geleverd is, volgens de regels vernietigd hoort te zijn, is nu niet meer te achterhalen welke informatie gewisseld is, behalve dat natuurlijk in de basis voor gegevensuitwisseling is opgenomen welke informatie er gewisseld kan worden.

Mevrouw **Simons**:

Kan worden en mag worden.

De heer **Dikmans**:

Ja.

Mevrouw **Simons**:

Zijn er binnen die interventieteamstructuur nog andere waarborgen? U zegt: het moet vernietigd worden. Ik neem aan dat u zegt: dat is een waarborg als het gaat om het beschermen van persoonsgegevens. Zijn er nog andere waarborgen ingebouwd ter bescherming?

De heer **Dikmans**:

Het proces van pseudonimiseren, het proces van het uitwisselen via een derde partij zoals het Inlichtingenbureau, het dataminimalisatieproces dat daarin zat: dat vind ik allemaal waarborgen.

Mevrouw **Simons**:

Om die persoonsgegevens te kunnen ...

De heer **Dikmans**:

Sorry dat ik u even onderbreek: en dat je alleen mocht uitwisselen op basis van die kenmerken waar onderzoek naar werd gedaan.

Mevrouw **Simons**:

Doelbinding.

De heer **Dikmans**:

Precies. Doe je geen onderzoek naar samenwonen, dan hoef je geen informatie uit te wisselen over kenmerken die op samenwonen kunnen wijzen.

Mevrouw **Simons**:

Exact. Daar wilde ik precies met u naartoe, want doelbinding is een vereiste. Wiens verantwoordelijkheid was het om toezicht te houden op de manier waarop die persoonsgegevens werden verwerkt en eventueel gedeeld?

De heer **Dikmans**:

Ehm ... Sowieso heb je natuurlijk de algemene toezichthouder. Maar los daarvan ...

Mevrouw **Simons**:

De algemene toezichthouder?

De heer **Dikmans**:

De toezichthouder op de wijze waarop gegevensuitwisseling plaatsvindt. De Autoriteit Persoonsgegevens kijkt natuurlijk ook mee, sorry. Daarnaast beoordeelde de Landelijke Stuurgroep Interventieteams aan de voorkant of het voldeed aan de voorwaarden, ook de juridische voorwaarden, dus of er voldoende borging in zat op die elementen. Daar hadden we een advies op gekregen van de juristen van het ministerie. Op het moment dat dat het geval was, en er voldoende partijen waren, kon het worden voorgelegd. Dus daar zat ook een waarborg in. Op de uitvoering gebeurde dat onder auspiciën van het reguliere toezicht dat voor het IB gold.

Mevrouw **Simons**:

... voor het Inlichtingenbureau gold. Heel even: dus het samenwerkingsverband doet een verzoek, partijen binnen het samenwerkingsverband doen een verzoek. Zeg ik het zo correct?

De heer **Dikmans**:

Ja.

Mevrouw **Simons**:

Dat wordt binnen het samenwerkingsverband besproken.

De heer **Dikmans**:

Ja.

Mevrouw **Simons**:

En datzelfde samenwerkingsverband is dan zélf ook verantwoordelijk om te controleren of de doelbinding klopt en of er op de juiste manier met de gegevens wordt omgegaan?

De heer **Dikmans**:

Met twee aanvullingen. Eén. Voor een deel zijn dat andere mensen, maar het zijn dezelfde partijen. "Andere mensen" is het verschil tussen het projectniveau en het landelijk niveau. Twee. Het waren lokale privacycoördinatoren die meekeken met de projecten en die daarmee moesten instemmen, en op landelijk niveau waren het de juristen van het ministerie die meekeken. Maar voor het overige heeft u gelijk: het waren dezelfde partijen die een samenwerking hadden. Het kan natuurlijk wel zijn dat aan sommige projecten niet iedereen meewerkte, maar oké, dat is een detail. In principe zijn het dezelfde partijen, ja.

Mevrouw **Simons**:

Ik hoor van u nu voor het eerst de term "privacy..." Wat zei u nou?

De heer **Dikmans**:

Ja. De deskundigen van een gemeente keken natuurlijk mee bij de gemeentelijke plannen maar ook bij ...

Mevrouw **Simons**:

En welke term gebruikte u daarvoor?

De heer **Dikmans**:

Ik zei volgens mij "privacycoördinator".

Mevrouw **Simons**:

Oké. Die term had ik gewoon nog nooit eerder gehoord.

De heer **Dikmans**:

Maar misschien is dat ook geen juiste term. Maar de verantwoordelijke voor privacy bij de gemeente.

Mevrouw **Simons**:

Bij de gemeente, goed. Kunt u dat aan de hand van een voorbeeld – weliswaar kort, meneer Dikmans – toelichten? Als er bijvoorbeeld in gemeente X gebruik werd gemaakt van gegevens van Belastingdienst, UWV of de politie, wie had dan welke verantwoordelijkheid voor die gegevens? Zijn dat die privacycoördinatoren waar u naar verwijst?

De heer **Dikmans**:

De gegevens gaan toe naar de gegevensverwerker. Die is ook de verantwoordelijke. Dat is het Inlichtingenbureau dat die informatie kreeg. Vervolgens werd die overgedragen aan de Arbeidsinspectie, die de gegevens dan ging bewerken. Die is op dat moment de gegevensverwerker.

Mevrouw **Simons**:

...verantwoordelijke.

De heer **Dikmans**:

Ja.

Mevrouw **Simons**:

U zei "verwerker", en ik legde het woord "verantwoordelijke" in uw mond.

De heer **Dikmans**:

Ja, ik zei "verwerker", inderdaad. Volgens mij is dat ook de term die gebruikt wordt in de wet.

Mevrouw **Simons**:

Is de gegevensverwerker per definitie ...

De heer **Dikmans**:

Die is ook verantwoordelijk, ja.

Mevrouw **Simons**:

Die is verantwoordelijk. Dank u wel.

Ik wil het specifiek met u hebben over het Systeem Risico Indicatie, bekend als SyRI. Een van uw voorgangers, de heer Krug, heeft hier voor de commissie eerder verklaard dat het de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst niet was gelukt om in het zogenoemde Blackbox-project, dat liep van 2008 tot 2010, een risicoprofiel te ontwikkelen. De profielen die waren ontwikkeld, bleken geen voorspellende waarde te hebben voor een verhoogde kans op fraude. Desalniettemin zet het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het Handhavingsprogramma 2011-2014 wederom in op de ontwikkeling van risicoprofielen. Hier komt het Systeem Risico Indicatie uit voort. Waarom wilde het ministerie van SZW verder met het ontwikkelen van die risicoprofielen, terwijl de eerste poging daartoe niet succesvol was?

De heer **Dikmans**:

Ook om wettelijk vast te leggen, de basis te creëren voor de gegevensuitwisseling van een aantal kenmerken die ik u gaf.

Mevrouw **Simons**:

Daarmee is geëxperimenteerd voor Blackbox. Dat was niet succesvol. Op basis waarvan heeft men toen besloten dat de kennis in huis was om met SyRI wél succesvol te zijn?

De heer **Dikmans**:

Omdat er de overtuiging – ik moet nu voor een deel even voor mij kijken – was dat deze vorm van gegevenskoppeling kon leiden tot minder ... Dat probeerde ik u aan te geven. En het was effectiever in die koppeling van informatie.

Mevrouw **Simons**:

Op basis waarvan? Dat die aanname er was, begrijp ik.

De heer **Dikmans**:

Daar ligt bij mijn weten geen verder wetenschappelijk onderzoek onder. Maar tegelijkertijd: ik heb u een aantal kenmerken genoemd en ik kan voor ieder kenmerk wel de logica met u gaan delen. Maar dat is mijn logica, dat besef ik, en dat is niet een ...

Mevrouw **Simons**:

Dat gaan wij nu niet doen. Voor welk soort interventieteamprojecten is SyRI uiteindelijk in de praktijk gebruikt?

De heer **Dikmans**:

SyRI is in de praktijk bij vijf projecten gebruikt. Dat waren alle vijf ... Ik zei: vijf projecten. Ik denk dat het niet correct is wat ik zei. Het is aangevraagd voor vijf projecten en eerlijk gezegd denk ik dat het bij geen enkel project is gebruikt. Het is dus aangevraagd voor vijf projecten; dat waren wijkgerichte aanpakken. Waarom ik even zo cryptisch was in mijn beschrijving ... Ik probeer het u precies uit te leggen. Het is gevraagd voor vijf projecten. Het eerste project was een project in Capelle aan den IJssel. Bij dat project is de aanlevering op basis van die gegevensuitwisseling waarover ik u vertelde, te laat tot stand gekomen. Toen was de lijst met adressen die bezocht zouden worden, al vastgesteld. Dat heeft dus feitelijk niet geleid tot een bezoek. Het tweede project, het project Eindhoven, GALOP: idem dito. De projecten die werden aangereikt, waren te laat beschikbaar gesteld; de lijst met bezoeken was al vastgelegd. Voor een deel was dat overkoepelend en waren dat dezelfde adressen, maar voor een deel ook niet. Het heeft niet "geleid tot". Het project Afrikaanderwijk in Rotterdam is niet doorgegaan vanwege capaciteitsgebrek, dus er waren ook geen hits.

Mevrouw **Simons**:

We zitten nu op drie van de vijf. Mag ik het zo samenvatten dat het vooral procedurele of bureaucratische redenen zijn geweest waardoor het niet is gebruikt?

De heer **Dikmans**:

Ja, het is vijf keer niet gebruikt. Dat is correct. Om bureaucratische redenen, zoals u zegt.

Mevrouw **Simons**:

Het is weliswaar niet gebruikt, maar is er nog wel geëvalueerd?

De heer **Dikmans**:

Niet in mijn periode, maar daarna is er natuurlijk een enorm debat ontstaan en heeft de rechter ook uitspraken gedaan over SyRI, waarop de minister, na mijn periode overigens, heeft aangegeven de wet in te trekken. Daarmee is het niet geëvalueerd, omdat het ... Als het geëvalueerd zou zijn, dan kan ik u wel voorspellen wat de uitkomst was, want vijf projecten zijn vijf keer niet benut. Er heeft dus bij niemand in Nederland een huisbezoek plaatsgevonden door de wet SyRI, door de wijze waarop het in de praktijk heeft gefunctioneerd. Kijkend naar de resultaten verwacht ik dat dat geen positieve evaluatie was geworden.

Mevrouw **Simons**:

En als je gaat kijken naar het feit dat ondanks dat SyRI niet is ingezet, de adressenlijsten toch zijn samengesteld en de projecten ... Zijn die wel of niet uitgevoerd? Dat weet ik eigenlijk niet.

De heer **Dikmans**:

Die zijn niet met behulp van de lijst van SyRI uitgevoerd. Die lijsten erna zijn vernietigd.

Mevrouw **Simons**:

Goed. Maar er is actie ondernomen op basis van lijsten die niet tot stand zijn gekomen met ...

De heer **Dikmans**:

Er is ambtelijke actie ondernomen, maar er is niet een huisbezoek geweest op basis van die lijst.

Mevrouw **Simons**:

Welke ambtelijke actie is er dan wel ondernomen?

De heer **Dikmans**:

Er is een vergelijking geweest van die bestanden, wat heeft geleid tot een aantal mogelijk te bezoeken adressen. Alleen, die werden dan te laat geleverd of het project ging niet door et cetera.

Mevrouw **Simons**:

Maar om tot die adressenlijst te komen was SyRI dus niet nodig?

De heer **Dikmans**:

Correct, correct. Voor die andere projecten ... Klopt, ja. Sorry, daar was ik niet helder in.

Mevrouw **Simons**:

Op 1 januari 2014 gaat de wijziging van de Wet SUWI in en op 12 september 2014 het Besluit SyRI. Wat heeft u minister Asscher op dat moment geadviseerd over het Besluit SyRI?

De heer **Dikmans**:

Dat weet ik echt niet meer. Ik veronderstel om het te volgen. Dat veronderstel ik. De wet SyRI is in de Tweede Kamer aanvaard als hamerstuk, volgens mij in de Eerste Kamer ook. Daarna zijn wij gewoon gaan werken conform de wet. Ik denk dat ik hem dat ook geadviseerd heb.

Mevrouw **Simons**:

Het proces is zodanig dat wanneer een interventieteam gebruik wil maken van het Systeem Risico Indicatie, daartoe een verzoek moet worden ingediend ...

De heer **Dikmans**:

Ja.

Mevrouw **Simons**:

... bij de minister. De minister moet dan vaststellen of het verzoek ook aan de wettelijke voorwaarden voldoet. Daartoe vraagt de minister dan advies aan de Landelijke Stuurgroep Interventieteams met de vraag of zij willen beoordelen of aan die voorwaarden is voldaan.

De heer **Dikmans**:

Ja, correct.

Mevrouw **Simons**:

Hoe is tot deze inrichting van dit proces gekomen?

De heer **Dikmans**:

Die is toegepast bij de allereerste projectaanvraag. Dat is Capelle aan den IJssel geweest. Het was gebaseerd op een vertaling van de wet die er stond. Daarbij is ervoor gekozen om de Landelijke Stuurgroep Interventieteams het advies te laten geven aan de minister. De facto deed ik dat als voorzitter van de Landelijke Stuurgroep Interventieteams; laat ik het nog platter vertellen.

Daar is voor gekozen omdat ik zelf geen belanghebbende was bij projecten in de Landelijke Stuurgroep. Mijn directie maakte er geen deel van uit. Wij maakten er geen deel van uit. Ik was wel voorzitter. "Onafhankelijk voorzitter" zou je kunnen zeggen, voor zover dat kan als je ook bij het ministerie werkt. Het secretariaat werd door mijn directie gevoerd. Op het moment dat iedereen daarmee had ingestemd, adviseerde ik de staatssecretaris of minister om in te stemmen met het voorstel. Dat hebben we overigens wél geëvalueerd in 2018. Wij hebben toen geconcludeerd dat dat, gegeven het beperkte aantal projecten en gegeven de rol die er was en die ik u net schetste, een voor de hand liggend construct was. Dat heeft ook een nadeel. Ik denk dat ik al voel waar u naartoe wil. Het heeft als nadeel dat partijen die deel uitmaakten van het interventieteamproject daar ook een oordeel over velden, zij het wel met een paar waarborgen erin: de onafhankelijke voorzitter, het meekijken van de juristen, en het gegeven dat de partijen die het voorstel gingen uitvoeren anders waren in de bemensing dan op landelijk niveau.

Mevrouw **Simons**:

In een eerder verhoor met een van de ambtenaren van het ministerie rees even de vraag of de minister wel daadwerkelijk een dergelijk project kon afkeuren en kon zeggen: dit gaan we niet doen.

De heer **Dikmans**:

Ja, dat heb ik gezien. Ik had me toen voorgenomen het na te zoeken, maar ik ga ervan uit dat de minister altijd de mogelijkheid heeft om iets af te wijzen, want anders hoef je geen verzoek in te dienen. Maar ik heb dat niet juridisch nagezocht.

Mevrouw **Simons**:

Ik hoopte dat u het had gezien en ik hoopte dat u het had nagezocht.

De heer **Dikmans**:

Ik heb het gezien, maar ik ben het gewoon echt helemaal vergeten, sorry. Ik wil het graag voor u uitzoeken. Dan zal ik het u nog doen toekomen.

Mevrouw **Simons**:

Dat zou de commissie zeer waarderen. Dank u wel.

Vonden er ook projecten plaats waarbij bestanden werden gekoppeld buiten de omgeving van SyRI?

De heer **Dikmans**:

Sorry, kunt u uw vraag nog één keer herhalen?

Mevrouw **Simons**:

Vonden er ook projecten plaats waarbij bestanden werden gekoppeld buiten de omgeving van SyRI?

De heer **Dikmans**:

Ja, dat kon onder de artikelen 64 en 65 van de wet SyRI, maar dat kon niet met dezelfde kenmerken als die bij SyRI uitgewisseld zouden worden. Dat was dan een andere groep. Dus je kan niet de wet SyRI gebruiken als je de gegevensuitwisseling daaronder niet gebruikt.

Mevrouw **Simons**:

Dank u. Op 5 februari 2020 heeft de rechtbank Den Haag de toepassing van SyRI verboden omdat het een onevenredig grote inbreuk op het privéleven van burgers maakt. De rechtszaak begon in 2018, toen u nog voorzitter was van de LSI. Hoe werd binnen de LSI aangekeken tegen de rechtszaak?

De heer **Dikmans**:

Ehm ... Deels: dat hoort erbij. Heel neutraal.

Mevrouw **Simons**:

Vonden u en uw team het spannend?

De heer **Dikmans**:

Nee, neutraal. Een wet wordt getoetst. Dat hoort erbij. Dat hoort bij de trias politica en dat is uitstekend. Wij zagen het wel met vertrouwen tegemoet. Er is een wet gemaakt. Er is een wettelijke basis. Het is democratisch: de Tweede Kamer en de Eerste Kamer waren het unaniem eens. Wij dachten dat we voldoende waarborgen hadden. Er was een neutraal advies van de Raad van State. Er lag een zeer negatief dictum van het college; dat is ook waar. Maar er lag een neutraal advies ...

Mevrouw **Simons**:

Het College bescherming persoonsgegevens.

De heer **Dikmans**:

Klopt, het College bescherming persoonsgegevens op dat moment, de huidige Autoriteit Persoonsgegevens. Dus wij keken er met vertrouwen naar. Ik keek

er met vertrouwen naar. Ik heb het niet getoetst bij de anderen, maar ik keek er met vertrouwen naar.

Mevrouw **Simons**:

Had het feit dat die rechtszaak liep gevolgen voor de LSI of de werkwijze van de LSI of überhaupt de deelname van bepaalde partners?

De heer **Dikmans**:

Jazeker. Ik zeg "jazeker", want ik heb op dat moment een terughoudendheid gezien van verschillende partijen in het aanvragen van projecten voor SyRI. Iedereen kijkt gewoon even de juridische kat uit de boom en dat is heel begrijpelijk en logisch. Daarmee zijn we ook niet in de situatie terechtgekomen dat wij zelf wel of niet zouden moeten remmen. Er was een soort natuurlijke terughoudendheid om even te wachten tot er meer duidelijkheid was. Tegelijkertijd was de rechtszaak in die periode ook deel van een maatschappelijke ontwikkeling en was er meer aandacht voor privacy. Wij waren ook nadrukkelijker aan het kijken naar onze eigen privacyvereisten. Een aantal partijen was terughoudender geworden in de inzet voor de LSI. Dat zou je in de tijd wel of niet ... Het was tegelijkertijd, maar ik denk niet dat dat laatste echt komt door de juridische behandeling van de wet SyRI, de terughoudendheid in de aanvraag wel. Er was dus meer belangstelling. Dat is het verkeerde woord, want dat wekt de suggestie dat we die daarvoor niet hadden. We hadden nog meer aandacht voor de privacy van mensen.

Mevrouw **Simons**:

Ik ga met u door naar 2021. Dat is het moment dat de Belastingdienst uit de Landelijke Stuurgroep Interventieteams stapt.

De heer **Dikmans**:

Dat is na mijn periode. Daar kan ik niks over vertellen.

Mevrouw **Simons**:

Daar kunt u niets over zeggen. Dan ga ik er alleen het volgende toch over vragen. De Belastingdienst stapt er op dat moment uit omdat er niet of nauwelijks gelet wordt op welke gegevensverwerkingen en gegevensverstrekkingen daadwerkelijk plaatsvinden. Daarover kunt u niets zeggen. Maar u kunt wel zeggen of er tijdens uw periode al eerder met de Belastingdienst of andere convenantpartners hierover is gesproken.

De heer **Dikmans**:

Ik gaf aan dat er meerdere discussies waren over privacy op dat moment. De Belastingdienst was daar een vurig pleitbezorger van. Maar waarom zij in ... 2021, zei u?

Mevrouw **Simons**:

2021.

De heer **Dikmans**:

Waarom zij in 2021 precies zijn weggegaan, dat weet ik niet. Wij waren er op dat moment wel van overtuigd dat wij ons hielden aan de regels, anders hadden we het natuurlijk niet gedaan; laat daar geen misverstand over bestaan.

Mevrouw **Simons**:

Mijn vraag is ook niet wat de motivatie van de Belastingdienst was in 2021, maar wel of er in uw periode al discussie, gesprek, was.

De heer **Dikmans**:

Ja, daar hadden wij gesprekken over. Dan ging het ook over de overkoepelende maatregelen die wij genomen hadden en over of de DPIA wel of niet ook op projectniveau moest gebeuren en dergelijke. Daar was een verschil van inzicht tussen de juristen van het ministerie van Sociale Zaken en een paar andere partners versus de juristen aan de zijde van de Belastingdienst. Klaarblijkelijk heeft dat geleid tot de situatie in 2021 die u schetste. Dat veronderstel ik; dat weet ik dus niet.

Mevrouw **Simons**:

Dat weet u inderdaad niet. Tot zover. Ik geef het woord weer aan mijn collega.

De heer **Azarkan**:

Dank, mevrouw Simons. Meneer Dikmans, ik wil het tot slot met u hebben over maatschappelijke onrust die in september 2018 ontstond door mediaberichtgeving omtrent de onrechtmatige export van WW-uitkeringen. In berichtgeving van Nieuwsuur wordt gesteld dat Poolse arbeidsmigranten op grote schaal frauderen met werkloosheidsuitkeringen. Weet u wanneer er binnen het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor het eerst is gesproken met het UWV over mogelijke fraude door voornamelijk personen met een Poolse nationaliteit?

De heer **Dikmans**:

Nee, dat weet ik niet. Ik veronderstel even ... Dat is gevaarlijk; dat snap ik. Op 4 september was de uitzending van Nieuwsuur. Op 5 september werd minister Koolmees bij het vragenuurtje opgetrommeld. De Kamer was buitengewoon verontwaardigd. Iedere cent moest teruggehaald worden. Dus ter voorbereiding op dat vragenuurtje zullen wij contact hebben gehad met het UWV over de casus die werd weergegeven in Nieuwsuur. Daarna, dus na 5 september 2018, heeft dat geleid tot een veelheid aan acties bij het UWV.

De heer **Azarkan**:

Daar kom ik zo even met u op. Het gaat mij erom wanneer u in uw contacten met het UWV voor het eerst afwist van deze vorm van fraude.

De heer **Dikmans**:

4 september of 5 september. Het zou kunnen zijn dat we wisten dat die uitzending op 4 september er zou komen, maar het zou ook kunnen zijn dat het 5 september was. 4 of 5 september, zou ik zeggen.

De heer **Azarkan**:

Hoe werd de berichtgeving over wat later de Polenfraude is gaan heten, ontvangen binnen het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid?

De heer **Dikmans**:

Ik denk in eerste instantie dubbel. Dat is een dubbelheid ... Ik weet niet zo goed hoe ik dit moet formuleren, maar laat ik het politiek niet-correct zeggen: daar gaan we weer. Er wordt iets gevonden. Er zijn een paar personen, als ik het me goed herinner in een flat in Tilburg. Onmiddellijk komt het aan de orde in het vragenuur en je weet wat er gaat gebeuren. Je weet dat er politieke verontwaardiging zal zijn, je weet ook dat er van links tot rechts opmerkingen gemaakt zullen worden en je weet ook, en dat moet u echt niet onderschatten: uw reactie leidt bij ons tot actie. Het is dus niet "actie leidt tot reactie", maar precies andersom. Uw reactie leidt bij ons tot actie. Dus je weet dat dit zal leiden tot een veelheid aan acties. Tegelijkertijd kijken ook wij naar die beelden en denken we: dit kan niet waar zijn. Er is dus ook een gevoel van: er moet actie komen. Dat is dus een dubbel gevoel. In het vragenuur heeft minister Koolmees geprobeerd met cijfers te komen om – sorry dat ik opnieuw dit woord gebruik – "ruimte" te krijgen om even te kijken om hoeveel mensen het nou zou gaan: is dit nou grootscheepse fraude of niet? Die ruimte bleek er niet te zijn en dus hebben wij actie ondernomen met het UWV, waar een veelheid – volgens mij wel twintig – aan werkgroepen en acties zijn opgezet, met een wekelijkse sturing op de

voortgang daarvan. Daar hebben wij frequent over gerapporteerd aan uw Kamer.

De heer **Azarkan**:

U zei: daar gaan we weer. Is het een aantal keren eerder in uw periode voorgekomen dat u dacht: o jee, daar gaan we weer?

De heer **Dikmans**:

We hebben in dit verhoor nadrukkelijk gesproken over de fraudewet en we hebben nadrukkelijk gesproken over SyRI. Ik heb van mijn kant proberen aan te geven dat dat altijd gebeurd is na een grote meerderheid in de Kamer. Grote delen van de Kamer gaven ons duidelijk de opdracht om fraude aan te pakken en zweepen ons daartoe op, of, als u een ander woord wilt gebruiken, "stimuleerden" ons om dat te doen. Nogmaals, uw reactie leidt bij ons tot actie. Daardoor gebeurt er dus echt iets in de organisatie. En niet alleen bij ons, ook bij UWV, of bij welke andere uitvoerder dan ook. Terwijl op dat moment nog niet bekend is om hoeveel mensen het eigenlijk gaat, hoe groots de kwestie is, en of de inspanning, het sop de kool waard is.

De heer **Azarkan**:

U zegt eigenlijk: we weten soms nog niet eens wat er echt aan de hand is en dan beginnen we al te rennen en te schreeuwen.

De heer **Dikmans**:

Ik zou het ons allemaal gunnen als we de tijd zouden nemen voor feitenonderzoek. Maar het is aan u om te beoordelen of er reden is om te schreeuwen. Daar bent u voor. Maar ik zou het ons wel gunnen dat we even zouden in- en uitademen en kijken wat de feitelijke situatie is.

De heer **Azarkan**:

Toch nog even op dit punt: heeft u enig idee waarom we dat niet doen?

De heer **Dikmans**:

Ik kijk uit naar uw rapportage hierover.

De heer **Azarkan**:

U heeft daar vast interessante gedachten over, maar ik ga met u naar de volgende vraag. Naar aanleiding van de ophef die u ook beschreef, wordt er een stuurgroep Fraude WW in het leven geroepen. In die stuurgroep Fraude WW werden uiteindelijk 25 acties in de uitvoering afgesproken. Een van die acties is om risicoprofielen voor WW-fraude te ontwikkelen. Hoe is deze

stuurgroep ertoe gekomen om risicoprofielen voor WW-fraude te ontwikkelen?

De heer **Dikmans**:

U overvraagt mij. Mijn collega zat in deze werkgroep. Ik moet het antwoord dus schuldig blijven.

De heer **Azarkan**:

Heeft u wel met uw collega hierover gesproken?

De heer **Dikmans**:

Ja, daar hebben we ... Ja.

De heer **Azarkan**:

Viel die collega onder uw verantwoordelijkheid?

De heer **Dikmans**:

Neeneenee, sorry, dan had ik gezegd dat ik verantwoordelijk was. Dan was het een medewerker van mij geweest. Nee, bij de reorganisatie, waar we in het begin van dit verhoor over spraken, hebben wij een herinrichting van het directoraat gedaan. De directie van mijn collega was verantwoordelijk voor de inhoudelijke kant bij het UWV. Dit was de inhoudelijke kant UWV; hij heeft die gesprekken gevoerd. Hij was ook aanwezig bij die wekelijkse stuurgroep op dinsdagochtend 8.30 uur bij het UWV in Amsterdam. Ik kan deze vragen gewoon niet goed voor u beantwoorden. Het enige waar ik bij betrokken was, was een van de acties die we uitvoerden om een vergelijking van de adressen met de Polisadministratie te hebben.

De heer **Azarkan**:

Dank. Ik geef het woord aan de voorzitter.

De **voorzitter**:

Dat betekent dat we aan het einde zijn gekomen van dit verhoor. Ik dank u voor dit verhoor.

De heer **Dikmans**:

Dank u wel. Succes.

Sluiting 15.33 uur.
